

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 8 (Ağustos/August 2022), s. 56-103.
Geliş Tarihi-Received: 30.05.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 27.06.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1123528

Atebetü'l-Hakâyık'ın Eski Uygur Harfli Semerkand Nüshasının Paleografik İncelenmesi

The Paleographic Study on the Samarkand Copy of Atebetü'l-Hakâyık Written in Old Uyghur Script

Fikret YILDIRIM*
Gizem Nur ÇAPA**

Öz

Atebetü'l-Hakâyık, Edib Ahmed Yüknêî tarafından 12. yüzyılda yazıldığı düşünülen ve Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden sayılan dinî ve ahlakî bir öğüt kitabıdır. *Atebetü'l-Hakâyık*'ın günümüzde bilinen beş nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalar Semerkand nüshası, Ayasofya nüshası, Topkapı nüshası, Fuat Köprülü tarafından tanıtılan fakat daha sonra kaybolan Uzunköprü nüshası ve ilk kez 2019 yılında tüm yönleriyle tanıtılan Hollanda nüshasıdır. Bu nüshalar dışında Ankara'da bir mecmua içinde, Berlin'de Prusya İlimler Akademisininin Türkçe Uygur metinleri arasında *Atebetü'l-Hakâyık*'a ait dizeler vardır. Ali Şîr Nevâyî'nin *Nesâyimü'l-Maḥabbe min Şemâiyimi'l-Fütüve* adlı eserinde *Atebetü'l-Hakâyık*'a ait olduğu düşünülen dizeler de bulunmaktadır. *Atebetü'l-Hakâyık*'ın Ayasofya nüshasını ilim dünyasına 1906 yılında Necip Asım [Yazıksız] tanıtmıştır. 1918 yılında ise ilk cildi metin, tercüme ve açıklama; ikinci cildi faksimile olmak üzere bu nüshanın neşrini iki cilt halinde yayınlamıştır. 1925 yılında Semerkand ile Ayasofya nüshalarını karşılaştıran bir makale yazmıştır. Bu makalede iki nüshada kullanılan Uygur harflerini iki ayrı tabloyla göstermiştir. Bununla beraber verilen tablolarda kimi eksiklikler ve yanlışlıklar bulunmaktadır. Eserle ilgili en önemli kaynaklardan birisi Reşit Rahmeti Arat'ın 1951 yılında eldeki nüshaları karşılaştırarak yaptığı *Atebetü'l-Hakâyık* yayınıdır. Bu makalemizde sırasıyla Semerkand nüshasında kullanılan eski Uygur harfleri ve bu harflerin metinden örnekleri, düzenli ve düzensiz olarak sözcükten ayrı yazılan yapılar, nüshada kullanılan düzeltme işaretleri, Semerkand nüshasının paleografik ve kimi ses özellikleri verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Atebetü'l-Hakâyık, Semerkand nüshası, eski Uygur yazısı, paleografik özellikler.

Abstract

Atebetü'l-Hakâyık is a religious and moral advice book by Edib Ahmed Yüknêî, which is thought to have been written in the 12th century and considered one of the works of the Karakhanid Turkish era. There are five known copies of *Atebetü'l-Hakâyık*, today. These copies are the Samarkand copy, the Ayasofya [Hagia Sophia] copy, the Topkapı copy, the Uzunköprü copy introduced by Fuat Köprülü but lost now, and the Hollanda [Netherlands] copy introduced

* Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-posta: fikreyildirim1981@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6724-3195.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-posta: gizemmur95@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2716-8287.

in all aspects for the first time in 2019. Apart from these copies, there are verses belonging to *Atebetü'l-Hakâyyık* in a magazine in Ankara and among the Turkish Uyghur texts of the Prussian Academy of Sciences in Berlin. Also, there are verses thought to belong to *Atebetü'l-Hakâyyık* in Alî Şîr Nevâyî's *Nesâyimü'l-Maḥabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve*. Necip Asım [Yazıksız] introduced the Ayasofya copy of *Atebetü'l-Hakâyyık* to the world of science in 1906. He published this copy in two volumes in 1918. The first volume of this work consists of text, translation and notes, and the second volume consists of facsimile. In 1925, he wrote an article comparing the copies of Samarkand and Ayasofya. In this article, he showed the Uyghur letters used in two copies with two separate tables. However, there are some deficiencies and inaccuracies in the tables given. One of the most important sources about the Yükneki's work is Reşit Rahmeti Arat's *Atebetü'l-Hakâyyık* comparing the available copies. In our article, the old Uyghur letters used in the Samarkand copy and the examples of these letters from the text, the structures written regularly and irregularly apart from the word, the correction marks used in the copy, the paleographic and some phonetic features of the Samarkand copy will be given.

Keywords: Atebetü'l-Hakâyyık, Semerkand copy, old Uyghur script, paleographic features.

Giriş

Atebetü'l-Hakâyyık'ın¹ Semerkand nüshası günümüzde Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümünde 4012 numarada kayıtlıdır. Nüshayı Kilisli Muallim Rıfat Bilge Ayasofya kütüphanesinde keşfetmiştir (Necip Asım [Yazıksız], 1925, s. 227).² Edib Ahmed Yükneki tarafından kaleme alınan eser Muhammed Dâd İspehsâlar Bey'e sunulmuştur.³ AH'nın Semerkand nüshası eski Uyğur harfleriyle 1444 (H. 848) yılında Zeynülâbidin tarafından istinsah edilmiştir.⁴ Arat, nüshanın mevcut haliyle müellif elinden çıkmamış olduğu, çeşitli eklemelerin var olduğu ile ilgili kanısını şu şekilde aktarır:

"*Atebetü'l-Hakâyyık*'a gelince, bugün elimizde bulunan nüshalarda görülen başlıkların, bugünkü hâlleri ile, müellif tarafından yazılmış olması ihtimâli yoktur. A nüshasında⁵ 20. mısradan sonra gelen ve Türkçe yazılan II. bâbın başlığı ile 164. mısradan sonra, Uyğur harfleri ile Türkçe yazılan ve yanlış olduğundan dolayı, iptal edilmiş bulunan III. bâbın başlığı hariç, bütün başlıkların Arapça yazılmış olması, bizi bunların müelliften ziyâde, müstensihlerin işi olduğunu kabûle zorlamaktadır. Eserini herkesin kolayca

¹ Atebetü'l-Hakâyyık = AH.

² Bilinen beş nüshadan en son neşredilene Hollanda nüshasıdır. Daha önce çeşitli yabancı kataloglarda tanıtılmış olan Arap harfli bu nüsha 2019 yılında Serkan Çakmak tarafından yayınlanmıştır. Bu yayından hareketle nüsha hakkında özetle şu bilgileri aktarabiliriz: Arap harfli nüsha bugün Hollanda'da Groningen Üniversitesi Kütüphanesinde HS 474 kayıt numarasıyla üç ayrı eseri ihtiva eden bir mecmuanın içerisinde yer almaktadır. Nüsha bu mecmuanın 9a-32b sayfaları arasındaki ikinci eser olup *Kitâbu 'Aybetü'l-Hakâyyık* başlığını taşır. Başından sonuna kadar aynı müstensihin kaleminden çıkan nüsha, harekeli ve nesih bir hatla kaleme alınmıştır. Müstensih ve istinsah yeri hakkında herhangi bir kayda rastlanmamaktadır. Metnin tamamı kimi eksikleri ile beraber 404 dizedir. Nüshada eski Uyğur yazı geleneğine bağlı kalınmakla birlikte yer yer hem Doğu hem de Batı Türkçesinin dil ve imla özelliklerine rastlanır. Ayrıntılı bilgi için bk. Çakmak, 2019, s. 37-64. AH'nın nüshaları hakkında genel bilgi için bk. Arat, 1992, s. 20-39.

³ Edib Ahmed ile ilgili elimizde yeterince bilgi yoktur. Esere sonradan ilave olarak yazılmış olan şiir parçalarında Edib Ahmed'in ediplikte ve fazilette önde gelen bir kimse olduğu, memleketinin Yükneki, babasının adının ise Mahmud Yükneki olduğu, eserini Kâşgar dili ile yazdığı bilgileri yer almaktadır. Bu bilgileri Emir Seyfeddin, Arslan Hoca Tarhan ve adını bilmediğimiz bir kişiye ait olan üç ilave parçadan edinmekteyiz. Bunun dışında Alî Şîr Nevâyî'nin *Nesâyimü'l-Maḥabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve* adlı eserinde efsanevi bilgilerle katışık bir Edib Ahmed bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde, Edib Ahmed'in Türk ülkesinden olduğu, gözlerinin görmediği fakat yüce tanrının gönül gözünü parlak yarattığı, çok zeki ve zâhit bir kimse olduğu, Bağdat civarında yaşadığı, İmam-ı Azam'ın derslerine devam ettiği, İmam-ı Azam'ın öğrencileri arasında en çok takdir görenlerden olduğu, Türkçe vaaz ve nasihat niteliğinde manzumeler söylediği, hikmet ve nüktelerinin Türk halklarının çoğu arasında yaygın olduğu bilgileri verilmektedir. Edib Ahmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Nevâyî, 1996, s. 390-391; Arat, 1992, s. 5-7. Ayrıca, Muhammed Dâd İspehsâlar Bey hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Arat, 1992, s. 7-8.

⁴ Arat, bu şahıs için Arap yazısı yanı sıra özellikle Uyğur yazısı açısından mahir bir hattat olduğu bilgisini aktarır. Ayrıntılı bilgi için bk. Arat, 1992, s. 23-25.

⁵ Arat'ın (1992) çalışmasında Semerkand nüshası.

anlayabileceği, o devir için sâde diyebileceğimiz bir dil ile yazmış olan şâirin bâb başlıklarını Arapça yazmış olduğu tasavvur edilemez. Aynı mülâhaza şairin sözlerini te'kit için ilâve edilen âyet, hadîs ve diğer Arapça tâbirler için de ileri sürülebilir." (Arat, 1992, s. 11)

Nüsha yüz yirmi üç sayfadan oluşmaktadır. Toplam beş yüz on iki satırdan oluşan nüshada her sayfada Arap harfli ya da Uygur harfli başlık verilmediği durumlarda altı satır bulunmaktadır. On üç bölümden oluşan eserde sonradan eklenen iki ilave dörtlükle beraber yüz üç dörtlük, üçüncü ilave olarak karşımıza çıkan Arslan Hoca Tarhan'ın on beyitlik manzumesi ile birlikte elli beyit bulunmaktadır.⁶ Eser, Kutadgu Bilig gibi aruzun mütekarip (*fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl*) vezniyle yazılmıştır.

Her varağın sonunda bir sonraki varağın ilk kelimesi yazılmıştır. Nüshada kimi zaman Türkçe ve Arapça şiir parçalarını birbirinden ayırmak için küçük başlıklar halinde "başka, diğer, dahi" anlamlarına gelen Arapça *uhra* ile Türkçe *özge* ve *tağı* sözcükleri kullanılmıştır. Ayrıca Arapça bir beyitten önce bir kez *beyt* tabiri ara başlık olarak kullanılmıştır. *Özge* ve *tağı* sözcükleri yalnızca Uygur harfleri ile yazılmış iken *uhra* sözcüğü hem Arap hem de Uygur harfleri ile *beyt* sözcüğü ise yalnızca Arap harfleri ile yazılmıştır. Arat (1992, s. 13) bu sözcüklerin kaç kez geçtiğini metin içerisinde yerlerini tespit ederek verir.

Bu nüshada toplamda 7 varak eksiktir. Eksik sayfalar sırasıyla şöyledir: 45-46, 54-55, 57-58, 67-68, 73-74, 87-88 ve 89-90. Maalesef 54-55. sayfalar Necip Asım tarafından orijinal nüshanın fotoğraflarının çıkartıldığı dönemde nüshada mevcut değil idi. Arat, 54-55. sayfalar hariç eksik olan bu sayfaların fotoğraflarını nüshanın sonuna ekleyerek esere bütünlük kazandırmıştır.

İstanbul'a ne zaman ve nasıl geldiği bilinmeyen nüshanın ilk sayfasının alt-sol kenarında ve 122. sayfasının üst sağ kenarında II. Bayezid'in mührü ile ilk sayfadaki çerçevenin sol-üst kısmında I. Mahmud'un vakıf mührü yer almaktadır. Bu mührün altında Ahmed Şeyh-zâde eliyle yazılmış bir vakfiye ve bunun altında ise Ahmed Şeyh-zâde'nin mührü bulunmaktadır. Bunların haricinde sayfanın hemen hemen ortasında yuvarlak bir çerçeve içerisinde müstensih tarafından yazılan Arapça bir ibare ile sayfanın üst kısmında özensiz bir biçimde yazılmış olan birkaç kısa Arapça satır yer almaktadır.⁷

Nüshanın sonunda Arap harfleri ile Arapça yazılmış bir ketebe kaydı bulunmaktadır. Arat, bu kaydın Türkçe çevirisini şöyle vermektedir: "Bu nüshayı, Semerkand'da Cemâziyelâhur 848 hicrî senesinde yazdım. Yazan: gani Tanrının fazlına güvenen fakir günâhkâr kul Zeynülabidin b. Sultan-Baht Cürcânî Hüseyinî. İlâhî bana, anneme, babama ve müslümanlara mağfiret kıl. Buna âmîn diyen kulu Tanrı yarlıkasın." (Arat, 1992, s. 23)

AH'ın Semerkand nüshasının paleografik özelliklerine geçmeden önce Arat'ın bu nüshayla ilgili vermiş olduğu aşağıdaki bilgileri aktarmamız yerinde olacaktır:

"Eserin asıl metin kısmı ile 8-9. mısraların arasındaki Arapça bir beyit (bunun müstensih tarafından metne âit bir beyit telâkki edilmiş olması muhtemeldir) ve küçük başlıkların bir kısmı Uygur harfleri ve 361-364. ve 437-440. mısraları ihtivâ eden dörtlükler ile Arapça parçalar (bâb başlıkları, âyet, hadîs, beyit vb.) Arap harfleri ile yazılmıştır... Eserin cildi meşin kaplamalı olup kenar çizgileri, ortaları ve kabın katlanmış kısmı

⁶ Esere sonradan ilave edilen ilk dörtlükte verilen bilgiye göre metin on dört bölümden oluşmaktadır. Buradan hareketle Arat, eserin bütünü on dört bölüm olacak biçimde yorumlayarak kurgulamaktadır. *bk.* Arat, 1992, s. 13-14.

⁷ *bk.* Arat, 1992, s. 22-23.

süslenmiş ve yaldızlanmıştır. Cilt kenarlarının aşınmış kısımları, üzerine deri parçaları yapıştırılmak suretiyle, birkaç defa tamir edilmiştir. Fildişi renginde, parlak ve sert kalınca kâğıttan teşekkül eden sahifeler 10,4 × 16,4 cm büyüklüğünde olup, yazılı kısım, 8,6 × 5,85 cm. ebadında, muntazam çerçeveler ile çevrilmiştir; satırlar sahife boyunca yazılmıştır. Sahife kenarı sağda 3,8 ve solda 4 cm. açık bırakılmıştır. Çerçeve dikiş tarafının yapraklarına daha yakın olup, dikiş yerinden 1,1 cm., üst ve alt kenarlardan 3,5 cm. kadar içerdedir. Çerçeve yan yana çizilmiş üç çizgiden ibaret olup, iç taraftaki iki çizgi arası altın suyu ile doldurulmuştur.” (Arat, 1992, s. 20).⁸

1. Semerkand Nüshasındaki Eski Uygur Harfleri⁹

1.1. Nüshada Örneklenen Uygur Harfleri

Necip Asım [Yazıksız]’ın (1925, s. 227-233), hakkında ilk bilgileri aktardığı Semerkand nüshası, yazım özellikleriyle Karahanlı Türkçesi dönemi ve Türk kültür tarihi için önemli bir yere sahiptir. Bu nüsha Arapça-Farsça kelimelerin eski Uygur harfleriyle gösterimi bakımından da birçok örnek sunmaktadır. Eski Uygur yazı geleneğinde görülen kimi eklerin kelimededen ayrı yazılması bu nüsha için de geçerlidir. Fakat bu, belirli bir düzen içerisinde görülmez. Kimi durumlarda kelimelerin ya da eklerin son bir veya iki harfinin ayrı yazıldığı da görülür. Arap harfli metinlerde kullanılan yazım düzeltme işaretleri Semerkand nüshasında da kullanılmaktadır. Yine bu nüshada Uygur harflerinin altında veya üstünde Arap harflerinin verildiği örnekler bulunmaktadır. Bu makalede Semerkand nüshasının paleografik özellikleri üzerinde durulacaktır. Sırasıyla Semerkand nüshasında kullanılan eski Uygur harfleri ve bu harflerin metinden örnekleri, sözcükten ayrı yazılan ekler ve yapılar, nüshada kullanılan işaretler ele alınacaktır.

Necip Asım 1925 yılında yazdığı makalede Semerkand nüshasında kullanılan eski Uygur harflerini bir tabloyla vermiştir. Çalışmamızda ise Semerkand nüshasında örneklenen ve Necip Asım’ın tablosunda bulunmayan tüm Uygur harfleri gösterilerek yeni bir tablo oluşturulmuştur. Necip Asım’ın Uygur harflerini tespitinde büyük eksiklikler ve yanlışlar bulunduğu için makalesindeki tabloda yer alan Uygur harfleriyle karşılaştırma yoluna gidilmemiştir. Necip Asım’ın tablosunda verilmeyen /h/ ve /η/ sesleri ayrıca tabloya dâhil edilmiştir. Bunun yanı sıra metinde /z/ [ظ] sesini barındıran kelimelere rastlanmamasına rağmen Necip Asım hazırladığı tablonun ilk sütununda Uygur harflerini karşılayan Arap harfli ses değerleri içinde bu sesi de verir.¹⁰

Çalışmamızda hazırladığımız tabloda, harfler sözcük içerisinde yer alan konumlarına göre başta, ortada ve sonda olmak üzere üçe ayrılmış ve karşılaşılan her ayrı biçim için farklı kodlar verilmiştir. Verilen kodların karşıladığı sesler ise parantez içinde gösterilmiştir. Nüshada net bir şekilde seçilen harfler doğrudan fotoğraflanmış, net görünmeyen harfler ise okurun daha iyi fark edebilmesi için el ile çizilerek gösterilmiştir.

⁸ Reşid R. Arat ve Necip Asım dışında özellikle Fuat Köprülü, AH üzerine çalışmalar yayınlamıştır. Eser hakkında genel bilgi ve başvuru kaynakları için Caferoğlu’nun (2015, Bölüm II, s. 62-66) çalışması ile Çağbayır’ın (2013, s. 65-67) ve Çakmak’ın (2019, s. 223-226) çalışmalarında yer alan kaynakça bölümlerine bakılabilir.

⁹ AH’ın Semerkand nüshasının çalışılmasında öncelikle günümüzde İstanbul’daki Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan nüshanın PDF versiyonu kütüphaneden elde edilmiştir. Bunun yanı sıra Arat’ın 1992 (1951¹), Çakmak’ın 2019 yılı yayınları ile 2020 yılında Türk Dil Kurumu’nun yayınladığı tıpkıbasımdan da yararlanılmıştır.

¹⁰ Arat, Necip Asım’ın çalışmalarını ilmi açıdan yetersiz bularak şu eleştiriyi yapar: “Necip Âsım tarafından yapılan metin neşri ile nüshaların karşılaştırılması, kendisinin bu sâhada, hüsn-i niyeti olmakla berâber, dil bilgisinin usûl ve mâlzemesine sâhip bulunmamasından dolayı, herhâangi bir ilmi kıymeti hâiz değildir.” (Arat, 1992, s. 2). Ayrıca, Köprülü (1934, s. 46-47, 66) de *Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar* adlı eserinde Necip Asım’ı bu yönde eleştirir.

Necip Asım'ın tablosunda yer alan eski Uygur harflerinin Arap harfli transkripsiyon biçimleri de parantez içinde N.A. kısaltması sonrasında ilk sütunda yer almaktadır.

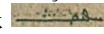

Tablo 1: Kodlu Uygur Harfleri Tablosu¹¹

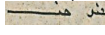

Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiyon ¹²
 A5(-a, -e, -n)	 A4(-a-, -e-, -è-)	 A1(a-, e-, è-, ' -, n-, h-) ¹³	A, E, È, H, ' , N, H (N.A. ' , ')
 A6(-a)	 X4(-a-, ' -, -h-)	 A2(a-, e-, è-, h-, ' -) ¹⁴	
		 A3(a-, e-, è-, h-)	
 P7(-b, -p, -f)	 P2(-b-) P3(-v-) ¹⁵	 P1(b-, p-, f-, v-)	B, P, F, V, V (N. A. ' , ' , ')
 P8(-p)	 P4(-b-, -p-, -f-)		
 P9(-b)			

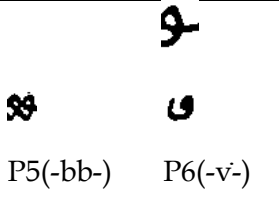
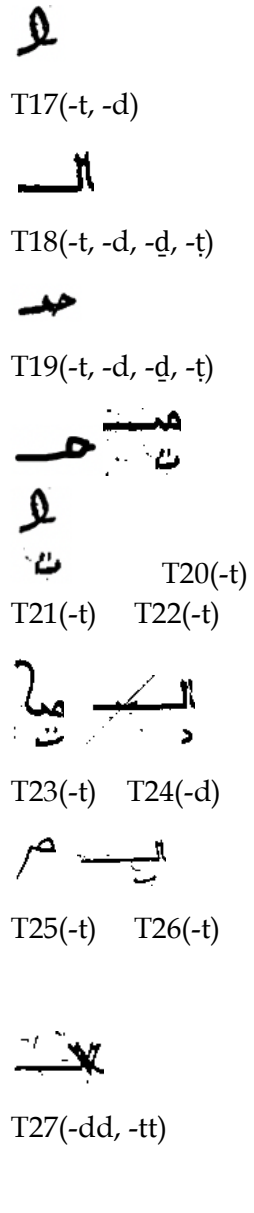
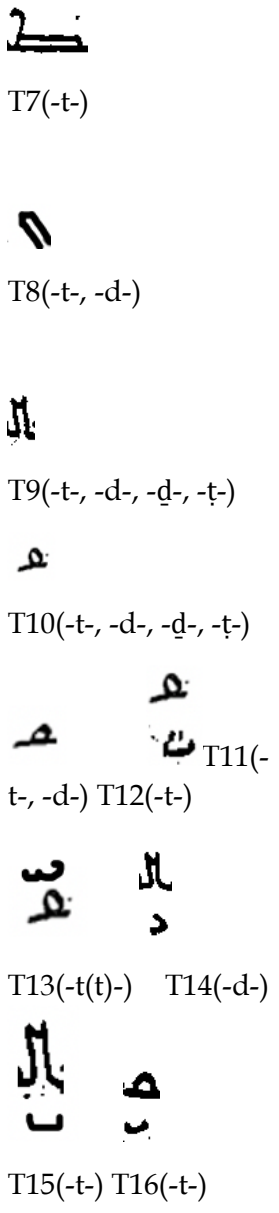
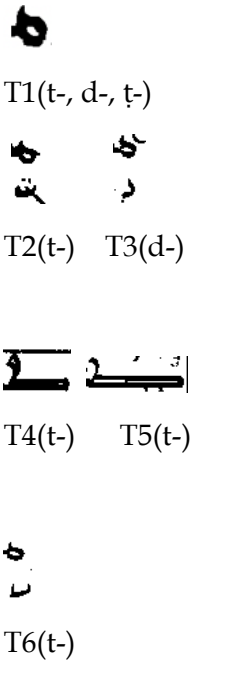
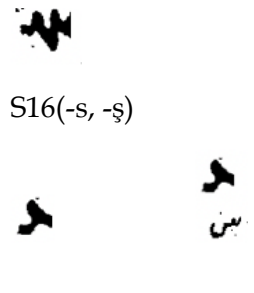
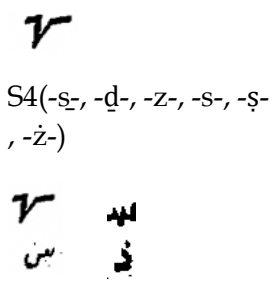
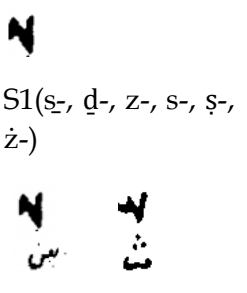
¹¹ Eski Uygur Alfabeti hakkında genel bilgi için bk. Tezcan, 1984, s. 121-126; Arat, 1987, s. 674-699; Sertkaya, 2011, s. 29-41.

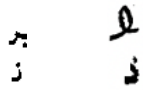

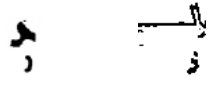
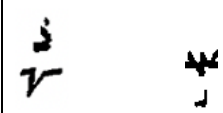
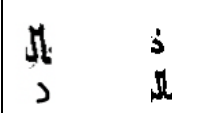

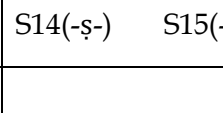

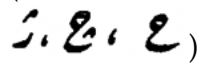
¹² Latin transkripsiyon harflerinin Arap harfli değerleri için bk. madde 2.3.'teki "Arapça-Farsça Kelimelerin Yazımında Kullanılan Uygur Harfleri Tablosu".

¹³ Söz başında tek dişli *elif* harfinin *a-* ve *e-* sesini karşıladığı örnekler çok sınırlıdır. Bu biçim daha çok yuvarlak ünlülerin yazımında *vav* harfinden önce kullanılmıştır.

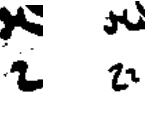

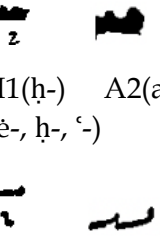
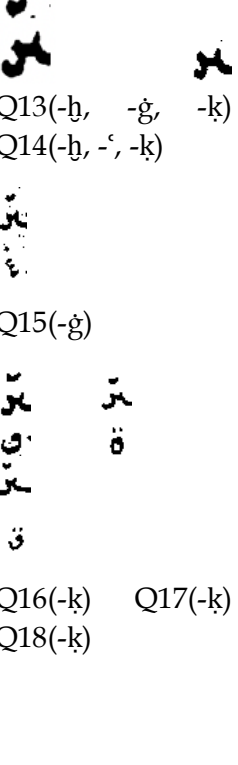
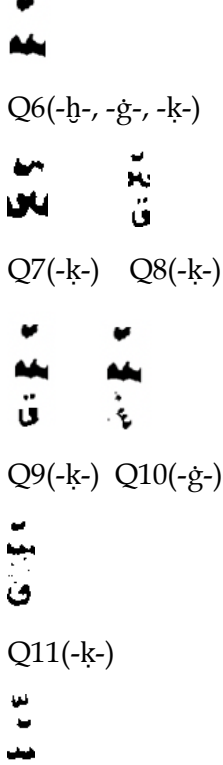
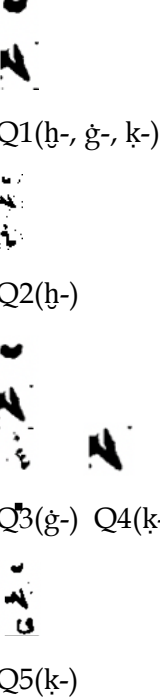
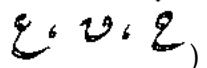

¹⁴ Uygur alfabesinde genellikle söz başı /a-/ sesi çift elifle; söz başı /e-/ sesi ise tek elifle gösterilir. Fakat bu durumun geçerli olmadığı, söz başı /e-/ sesinin çift elifle ya da söz başı /a-/ sesinin tek elifle yazıldığı örnekler görülmektedir. Söz başındaki çift elifle yazılmış /e-/ sesini Arat *e* işaretiyle göstermiştir. Arat (1947, s. XLV), bu işareti Kutadgu Bilig'de Uygur alfabesinde *a* yerine kullanılan *e* işareti olarak açıklar. A2 ve A3 biçimlerinin karşıladığı söz başı /e-/ sesini içeren kelimelere örnek olarak A2T10A4P7 *edeb* (A26-3) ve A3M2T11Y8 *emti* (A20-4) verilebilir.

¹⁵ Arat (1992), transkripsiyonda P3, P6 ve V3 kodlu biçimler için *v* harfini kullanır. Arat, bu işareti tek noktalı (ya da noktasız) *fe* için (çift dudak /v/ sesini karşılayan bu harf literatürde üç noktalı *fe* [ف] olarak da geçer) kullanmaktadır. S1A4V3Y2N2S17-V1N3 *sevînz-ün* (A10-3) yazımı metinden örnek olarak gösterilebilir. Arat, *v*'li biçimler yanında kimi yerlerde özellikle not düşerek kelimeyi *v*'li olarak vermiştir. Bu kelimelerin yazımı incelendiğinde ise *v*'li biçimlerle *v* 'li biçimler arasında bir ayrım bulunmadığı görülmektedir. Örneğin Arat, A43-5'te T1A4V3A4R4 yazımı için *tavar* kelimesini verirken, T1A4V3A4R4 yazımı için *tavâr* (A26-5) kelimesini vermiştir. Fakat, görüldüğü gibi her iki Uygur harfli yazım arasında da herhangi bir farklılık yoktur.

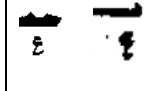

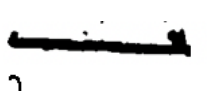

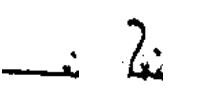

	 <p>P5(-bb-) P6(-v-)</p>		
 <p>T17(-t, -d) T18(-t, -d, -d, -t) T19(-t, -d, -d, -t) T20(-t) T21(-t) T22(-t) T23(-t) T24(-d) T25(-t) T26(-t) T27(-dd, -tt)</p>	 <p>T7(-t-) T8(-t-, -d-) T9(-t-, -d-, -d-, -t-) T10(-t-, -d-, -d-, -t-) T11(-t-, -d-) T12(-t-) T13(-t(t)-) T14(-d-) T15(-t-) T16(-t-)</p>	 <p>T1(t-, d-, t-) T2(t-) T3(d-) T4(t-) T5(t-) T6(t-)</p>	<p>T, D, D, T (N. A.)</p>
 <p>S16(-s, -ş)</p>	 <p>S4(-s-, -d-, -z-, -s-, -ş-, -ż-)</p>	 <p>S1(s-, d-, z-, s-, ş-, ž-)</p>	<p>S, D, Z, S, Ş, Ş, Ž (N.A.)</p>

S17(-z, -s, -ş, -ž) S18(-s)	S5(-s-) S6(-d-)	S2(s-) S3(s-)	
			
S19(-z) S20 (-d)	S7(-ž-) S8(-z-) S9(-d-)		
			
S21(-z) S22(-d)	S10(-d-) S11(-z-)		
			
	S12(-d-) S13(-d-)		
			
	S14(-ş-) S15(-d-)		
			
			C, Ç, J
Ç4(-c, -ç) Ç5(-c, -ç)	Ç2(-c-, -ç-)	Ç1(c-, ç-)	(N. A.
			)
Ç6(-ç)	Ç3(-c-, -ç-, -j-) ¹⁶		

¹⁶ Tüm nüsha boyunca /j/ sesini içerebilme ihtimali olan yalnızca bir sözcük bulunmaktadır. Arat'ın Semerkand nüshasında *acun* olarak okuduğu "dünya" anlamına gelen sözcük aslında hem eski Uygur metinlerinde hem de *Divanü Lügati't-Türk* ve *Kutadgu Bilig'*de *ajun* biçimiyle görünür (Clouston, 1972, s. 28a). *Kutadgu Bilig'*de Arap harfli Fergana ve Mısır nüshalarında *je* harfi ile *ajun* olarak yazılan sözcüğü Arat, Uygur harfli Viyana nüshasında *acun* olarak okuma eğilimindedir. AH'ın Semerkand nüshasında /j/ ya da /c/ olarak okunabilecek olan harf düzenli olarak Ç3 kodlu biçimle yazılmaktadır: A2Ç3V3N3 (A15-4). Bunun yanı sıra, Ayasofya nüshasının Arap harfli satırlarında hem *je* (17 kez) hem de *cim* (7 kez) harfleri ile *ajun* (B9-1) ve *acun* (B47-4) biçimlerine rastlarız. Ayrıca, Ayasofya nüshasında tüm nüsha boyunca *je* harfinin yalnızca *ajun* (B9-1) sözcüğünde görüldüğünü de belirtmek gerekir. Ayasofya nüshasındaki bu durumu göz önüne alarak Semerkand nüshasındaki sözcüğünde Ç3 kodunun hem /j/ hem de /c/ okunabileceğini söylemek mümkündür. Fakat, yine de bize göre hem *ajun* sözcüğünün *acun'*a göre daha eskicil biçim olması hem de Semerkand nüshasının AH'ın mevcut nüshaları arasında daha eskicil özellikler göstermesi Semerkand nüshasında *ajun* okumasını daha makul kılmaktadır. Örneğin Ayasofya nüshasının 218. satırında geçen *hezâr* "bin; binlerce" sözcüğü Semerkand nüshasında *tümen* "on bin; binlerce" olarak geçer. Yine Ayasofya nüshasının 21. satırında geçen *beyt* "beyit" sözcüğü Semerkand nüshasında *söz* "söz" olarak geçer. Semerkand ve Ayasofya nüshasının kimi ses özellikleri ve söz varlığı açısından karşılaştırılması için bk. Necip Asım [Yazıksız] (1925, s. 229 vd.).

 Ç7(-ç)			
 I4(-h) I5(-h)	 I3(-h-)	 I1(h-) A2(a-, e-, è-, h-, '(-) I2(h-) A3(a-, e-, è-, h-)	A, E, È, H, ' (N. A.'da yok.)
 Q13(-h, -ğ, -k) Q14(-h, -'(-, -k) Q15(-ğ) Q16(-k) Q17(-k) Q18(-k) Q9(-k-) Q10(-ğ-) Q11(-k-) Q12(-k(k)-)	 Q6(-h-, -ğ-, -k-) Q7(-k-) Q8(-k-) Q9(-k-) Q10(-ğ-) Q11(-k-) Q12(-k(k)-)	 Q1(h-, ğ-, k-) Q2(h-) Q3(ğ-) Q4(k-) Q5(k-)	H, ' , Ğ, K (N. A.)
 R4(-r)	 R2(-r) R3(-r)	 R1 (r-)	R (N. A.'da Arap harfli biçim gösterilmemiştir.)

 S16(-s, -ş) Ş3(-ş)	 Ş2(-ş-)	 Ş1(ş-)	S, Ş (N. A.)
 X5(-) Q14(-h, - , -k)	 X3(- ' X4 (-a-, -', -h-)	 X1(-) X2(-) A1(a-, e-, ê-, ', n-, h-) A2(a-, e-, ê-, h-, ')	A, E, Ê, H, H, ', K, N, H (N.A.)
 K4(-k, -g) K5(-g)	 K3(-k-, -g-)	 K1(k-, g-) K2(k-, g-)	K-G (N. A.)
 G2(-ŋ) G3(-ŋ)	 G1(-ŋ-)	-	ŋ (N. A.'da yok.)
 L5(-l) L6(-l) L7(- l) L8(-ll)	 L2(-l-) L3(-l-) L4(-ll-)	 L1(l-)	L (N. A.)
 M3(-m)	 M2(-m-)	 M1(m-)	M (N. A.)

 N3(-n) A5(-a, -e, -n)	 N2(-n-)	 N1(n-) A1(a-, e-, ê-, '-, n-, h-)	A, E, Ê, ' , N, H (N. A.)
 V5(-u, -ü, -v) V6(-u, -ü, -v)	 V2(-ö-, -ü-) V3(-v-, -o-, -ö-, -u-, -ü-, -v-) V4(-o-, -ö-, -u-, -ü-)	 V1(u-, ü-, v-)17 P1(b-, p-, f-, v-)	B, P, F, V, O, Ö, U, Ü, V (N. A.)
 H4(-h)	 H3(-h-) X4(-a-, -'-, -h-)	 H1(h-) H2(h-) A1(a-, e-, ê-, '-, n-, h-)	A, E, Ê, ' , N, H (N.A.)
 Y5(-i, -i, -y) Y6(-i, -i, -y) Y7(-i, -i) Y4(-i-)	 Y2(-i-, -i-, -ê-18, -y-) Y3(-i-, -i-) Y4(-i-)	 Y1(y-)	I, İ, Ê, Y (N. A.)

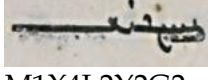
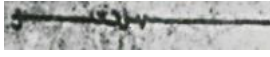

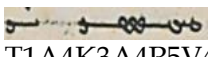

¹⁷ V1 biçimi u- ve ü- sesini *bols-un, söz-üm* gibi yapılarda karşılamaktadır.

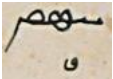

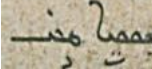

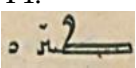
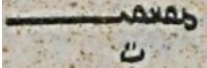
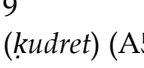

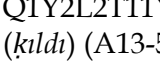

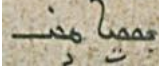
¹⁸ İlk hecede, başta Y2 öncesi *elif* ya da bir ünsüz işareti ile beraber bulunduğu.

Y8(-i, -i)			
------------	--	--	--

Yukarıda verilen her kod için nüsha içinden örneklenen kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

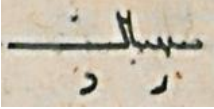
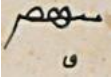
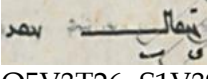

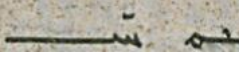
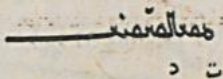
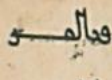
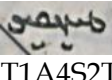

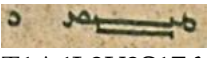
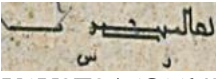
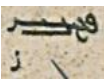
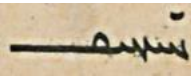
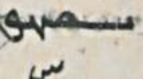

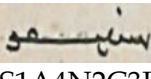
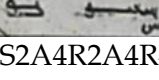
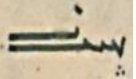
Tablo 2: Kodlu Uygur Harfleri İçin Örnek Kelime Tablosu

Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiyon
<p>A5:</p> <p>M1V3G1K3A5 (munğa) (A4-3)</p> <p>A6:</p> <p>A2Ç3V3N3-Q1A6 (ajunka) (A108-1)</p>	<p>A4:</p> <p>Q1A4R2A4P7 (harab) (A97-2)</p> <p>X4:</p> <p>M1X4L2Y2G2 (malın) (A103-3)</p>	<p>A1:</p> <p>A1S4K3Y2R2A4R4 (eskirer) (A46-3)</p> <p>A2:</p> <p>A2M2K3A4K4 (emgek) (A78-2)</p> <p>A3:</p> <p>A3R2V3R4 (erür) (A65-3)</p>	<p>A, E, É, H, ' , N, H (N.A. ۱، ۲)</p>
<p>P7:</p> <p>T1Y2P7 (tép) (A101-6)</p> <p>P8:</p> <p>P1Y2L2V3P8 (bilüp) (A23-6)</p> <p>P9:</p> <p>K1Y2T7A4P9-Y7 (kitabı) (A2-2)</p>	<p>P2:</p> <p>N1A4P2Y7 (nebi) (A5-6)</p> <p>P3:</p> <p>A1V3P3T10A4N2 V3R4 (uotanur) (A12-4)</p> <p>P4:</p> <p>S1A4P4Y2H4 (sefil) (A30-3)</p> <p>P5:</p> <p>T1A4K3A4P5V4R 4- N1Y5 (tekebbürni) (A63-4)</p>	<p>P1:</p> <p>P1Y2R2A4R4 (birer) (A109-1)</p>	<p>B, P, F, V, V (N. A. ب، پ، ف، و، و)</p>

	P6: A2P6V4T25 (<i>avut</i>) (A101-3)		
T17: T1A4T17-Y6 (<i>tèdi</i>) (A26-1)	T7: N1A4X3T7Y2N2 T8A5 (<i>na'tında</i>) ²⁰ (A5-6)	T1: T1A4L2Y3L6 (<i>delil</i>) (A3-4)	T, D, D, T (N. A.)
T18: T1V3K3V3L2T18- Y6 (<i>töküldi</i>) (A30-4)	T8: X1T7A4P2A4T8V 2L6 (<i>(a)tebetül</i>) (A2-1)	T2: T2A4Y2V3R4 (<i>tëyür</i>) (A27-3)	
T19: A2Ş2Y2T19 (<i>eşid!</i>) ¹⁹ (A31-5)	T9: T1V3T9A4R4 (<i>tutar</i>) (A8-5)	T3: A1V3T23-T3Y2N3 (<i>otdın</i>) (A35-4)	
T20: T1V3R2A4T20 (<i>töret!</i>) (A9-6)	T10: Q1V3T10R3A4T1 9 (<i>kudret</i>) (A5-4)	T4: T4A4Q13-Y6 (<i>takı</i>) (A79-3)	
T21: T1V3R2T21 (<i>tört</i>) (A7-6)	T11: Q1Y2L2T11Y8 (<i>kıldı</i>) (A13-5)	T5: T5A4Q13-Y7 (<i>takı</i>) (A39-4)	
T22: P1V4T22 (<i>but</i>) (A26-1)	T12: T1V3K3A4T12V3 R4 (<i>tüketür</i>) (A114-1)	T6: T6V3R4 (<i>tur!</i>) (A34-2)	
T23: A1V3T23-T3Y2N3 (<i>otdın</i>) (A35-4)	T13:		

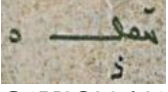
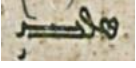
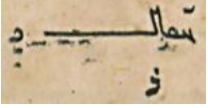

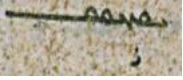
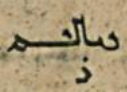
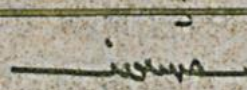
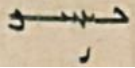

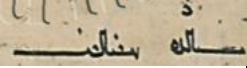
¹⁹ Örnek sözcükte *elif* + *elif* harfleri ile yazılan ve kapalı /è/ sesi ile okuduğumuz biçimin nüshada *elif* + *ye* harfleri ile yazımına da rastlamaktayız: A1Y2Ş2Y2T19 (*eşid!*) (A13-3). *eşid-* için bk. Clauson, 1972, s. 257b.

²⁰ *Nun* harfinden sonra *elif* harfi açıkça yazıldığı halde Arat (1992, s. 42) sözcüğü *n(a)'tında* olarak okur.

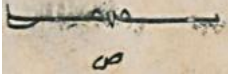
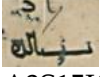

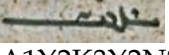

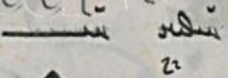
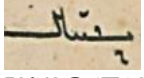
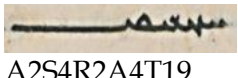
<p>T24: A2S11A4T24 (<i>azad</i>) (A82-1)</p> <p>T25: A2P6V4T25 (<i>avut</i>) (A101-3)</p> <p>T26: Q5V3T26- S1V3S17 (<i>kutsuz</i>) (A108-4)</p> <p>T27: Y1A4R2V3T27-Y6 (<i>yarutti</i>) (A4-6)</p>	<p> T1V3T13A4Ç3Y2 M3-Q1A5 (<i>tut(t)açımka</i>) (A7-4)</p> <p>T14: T2V3R2T14V3Q7 V3G2 (<i>turdukuñ</i>) (A105-2)</p> <p>T15: P1Y2T15V3R4 (<i>bitür!</i>)²¹ (A78-1)</p> <p>T16: T1A4Ş2T16Y8 (<i>taştı</i>) (A94-5)</p>		
<p>S16: H1V3S16 (<i>huş</i>) (A6-2)</p> <p>S17: T1A4L3V3S17-Y6 (<i>talusı</i>) (A6-3)</p> <p>S18: K1V3T9A4S11Y2L3 S18-A5 (<i>küdezilse</i>) (A35-2)</p> <p>S19: P1Y2L2M2A4S19</p>	<p>S4: Q1A4S4A4P7 (<i>ğazab</i>) (A79-6)</p> <p>S5: A1V3S5V5 (<i>osu</i>) (A108-4)</p> <p>S6: Y1V3S6V3P7 (<i>yudup</i>) (A84-1)</p> <p>S7: </p>	<p>S1: S1A4N2Ç3L2V3R4 (<i>sançlur</i>) (A110-1)</p> <p>S2: S2A4R2A4R4+M1V 5 (<i>serer mü</i>) (A41-1)</p> <p>S3: S3A4N3-[<i>sü</i>: A5]²³ (<i>şena</i>) (A79-2)</p>	<p>Ş, D, Z, S, Ş, Ş, Z (N.A.) بى، ز، س، ه، ص ز، ظ</p>

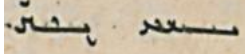

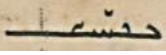
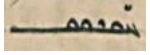
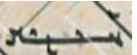
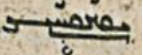

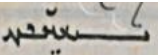

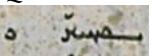
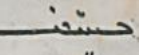
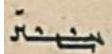
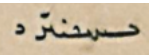
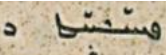
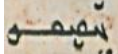
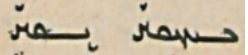
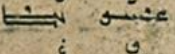
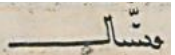
²¹ Nüshada, sözcüğün kök biçimine *büt-* olarak da rastlamaktayız: P1V4T10M2A4S21 (*bütmez*) (A29-3). *bütür-* için bk. Clauson, 1972, s. 308b.

²³ *sü* = satır üstü.

<p>(bilmez) (A10-4)</p> <p>S20: Q1V3S20-Y6 (kodı) (A21-2)</p> <p>S21: P1V4T10M2A4S21 (bütmez) (A29-3)</p> <p>S22: Q1V3S22-Y6 (kodı) (A66-1)</p>	<p> P1A4S7L2Y2G2 (fazlı) (A9-2)</p> <p>S8: A1V3S8V3P7 (ozup) (A12-2)</p> <p>S9: K2A4S9Y2M3 (keğim) (A43-6)</p> <p>S10: A1V3S10A4R2K3 A4N3 (öğerden) (A21-6)</p> <p>S11: Y1A4S11A4R4 (yazar) (A54-2)</p> <p>S12: A2S12Y2N3 (adın) (A64-SK²²)</p> <p>S13: A3S13K3V6- S1Y2N2T9Y2N3 (edgüsindin) (A91-3)</p> <p>S14:</p>		
--	--	--	--

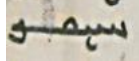

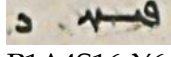
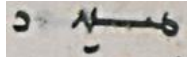
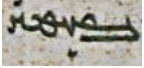

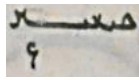
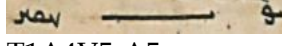
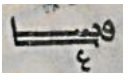

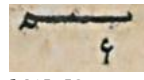
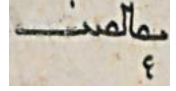
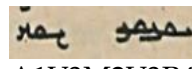

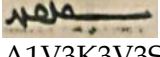

²² SK = sayfa kenarı.

	 A1V3S14V3L5 (<i>uşul</i>) (A119-5)		
	S15: A3S15K3V6 (<i>edgü</i>) (A91-2)		
Ç4: S1A4Ç4 (<i>saç!</i>) (A80-1)	Ç2: A1Y2Ç2R4-A5 (<i>içre</i>) (A3-5)	Ç1: Ç1A4N2V3A4R4 (<i>canvar</i>) (A3-3)	C, Ç, J (N. A. <i>ج، چ، ج</i>)
Ç5: A1Y2K3Y2N2Ç5 (<i>ekinç</i>) (A4-3)	Ç3: N1A4Ç3A5 (<i>neçe</i>) (A9-1)		
Ç6: A1Y2Ç6 (<i>hiç</i>) (A119-3)			
Ç7: A1V3Ç3V3N2Ç7 (<i>üçünç</i>) (A8-2)			
I4: M1A4T9I4 (<i>medh</i>) (A9-6)	I3: M1Y2I3N2A4T18 (<i>mihnet</i>) (A84-2)	I1: I1M2T19 (<i>h(a)md</i>) (A2-3)	A, E, Ê, H, ' (N. A.'da yok.)
I5: Q1A4T10A4I5- Q1A5 (<i>kadaḥka</i>) (A49-3)		I2: I2Y2Q6T18 (<i>hiḳd</i>) (A79-6)	
		A2: A2S4R2A4T19 (<i>h(a)sret</i>) (A70-3)	
		A3: 	

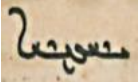

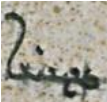
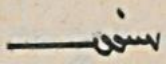

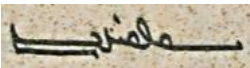

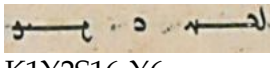
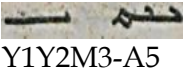

		 A3A4R2Y2S17- L1Y2Q13 (<i>harışlık</i>) (A72-3)	
Q13: Q1A4L5-A5- Y1Y2Q13 (<i>halayık</i>) (A122-1)	Q6: Y1Y2Q6A4Ç5 (<i>yığaç</i>) (A76-2)	Q1: Q1V3Y2V3P7 (<i>koyup</i>) ²⁴ (A56-4)	H, Ğ, K (N. A.) (ح, ص, ع)
Q14: Q1Y2L2Y2Q14 (<i>kılık</i>) (A110-6)	Q7: A1V3Q7V3Q10L 3Y5 (<i>okuglı</i>) (A10-3)	Q2: Q2A4T9A5- L1Y2Q13 (<i>hatalıg</i>) (A9-1)	
Q15: A2S4Y2Q15 (<i>asıg</i>) (A16-2)	Q8: A3R2Q8Y2S16 (<i>arkış</i>) (A42-4)	Q3: Ç1Y2Q11A4R4- Q3Y2L7 (<i>çıkarğul!</i>) (A43-5)	
Q16: A1V3S11A4Q16-Y6 (<i>ozakı</i>) (A37-4)	Q9: Y1A4Q9Y2N3 (<i>yakın</i>) (A103-1)	Q4: Q4Y2L3Y2Q13 (<i>kılık</i>) (A64-3)	
Q17: Y1A4S4Y2N2Q17- Y6 (<i>yazınkı</i>) (A54-SK)	Q10: P1A4Q6Y2Q10L5 -Y6 (<i>bakıgı</i>) (A16-2)	Q5: Q5V3L2V3R4 (<i>kolur</i>) (A72-5)	
Q18: Y1A4S4V3Q15- L1V3Q18 (<i>yazuğluk</i>) (A79-4)	Q11: Ç1Y2Q11A4R4- Q3Y2L7 (<i>çıkarğul!</i>) (A43-5)		
	Q12: R1Y2Q12A4T18 (<i>rik(k)at</i>) (A120-1)		
R4:	R2:	R1:	R

²⁴ *koğ-* için bk. Clauson, 1972, s. 595b.

 Q1A4L2V3R4 (ka ^{lur}) (A113-5)	 A3R2S17-A5 (erse) (A86-1) R3: Y1V3K3R3V3K4 (yügrük) (A111-3)	 R1A4N2Ç4 (renc) (A111-5)	(N. A. ۱)
S16: P1A4S16-Y6 (başı) (A53-2) S3: T1A4Ş3-Y6 (taşı) (A52-5)	S2: M1V3Ş2P4Y2Q13 (müşfik) (A11-4)	S1: Ş1A4K3Y6 (şek(k)i) (A119-3)	S, Ş (N. A. ۲)
X5: V1A4R2A4X5 (vera ^ˆ) (A98-1) Q14: T1A4V5-A5- S1V3Q14 (teva ^{zu}) (A65-3)	X3: P1Y2X3L7 (fi ^l) (A52-2) X4: P1Y2X4L2Y2N3 (fi ^l in) (A88-1)	X1: X1M3 ('a)m) (A55-4) X2: X2V3T9V3A4N3 ('udvan) (A95-6) A1: A1V3M2V3R4- L1V3Q13 ('umür ^{luk}) ²⁵ (A69-5) A2: A2R2A4P7 ('a)rab) (A26-4)	A, E, È, H, H, ˆ, K, N, H (N.A. ۳)
K4: K1Y2R2A4K4	K3: A1V3K3V3S16	K1: K1V3T9R2V3R4	K-G (N. A. ۴)

²⁵ Arapça sözcüklerin Türkçeye uyarlanıp seslendirilişini tespit, özellikle yuvarlak ünlüler söz konusu olduğunda zordur. Bu durumu Osmanlıca sözlüklerde de görmekteyiz. Örneğin, Arat'ın 'umür^{luk} olarak okuduğu sözcük Çağbayır'da (2017, s. 1312) 'ömür^{luk} olarak geçen sözcüğün kök biçimi Devellioğlu'nda (2000, s. 850a-b) ömr olarak geçer ve Devellioğlu, sözcüğün okunuşu için "Arapçada doğrusu umür'dür." notunu düşer.

<p>(<i>kerek</i>)²⁶ (A69-3)</p> <p>K5:</p> <p>A1Y2R2K3L2Y2K5 (<i>erklig</i>)²⁷ (A60-4)</p>	<p>(<i>üküş</i>) (A69-1)</p>	<p>(<i>kötrür</i>) (A65-6)</p> <p>K2:</p> <p>K2A4M2Ş2V3R4 (<i>kemşür</i>) (A66-1)</p>	
<p>G2:</p> <p>A2R2S4A4G2 (<i>ersen</i>) (A65-4)</p> <p>G3:</p> <p>(A28-3) T1Y2L2Y2G3 (<i>tilin</i>)</p>	<p>G1:</p> <p>S1A4G1K3A5 (<i>saḡga</i>) (A63-2)</p>	-	<p>η (N. A.'da yok.)</p>
<p>L5:</p> <p>K1Y2L5 (<i>kel!</i>)²⁸ (A4-5)</p> <p>L6:</p> <p>T1A4L2Y3L6 (<i>delil</i>) (A3-4)</p> <p>L7:</p> <p>A1V3T10V3N2K3Y 2L7 (<i>ötüngil!</i>) (A9-6)</p> <p>L8:</p> <p>K1V3A4L8-Y6 (<i>külli</i>) (A3-6)</p>	<p>L2:</p> <p>Q1A4L2V3R4 (<i>kalur</i>) (A62-4)</p> <p>L3:</p> <p>Q1Y2L3Y2Q13 (<i>kılık</i>) (A64-2)</p> <p>L4:</p> <p>T1A4T10V3A4L4 V5 (<i>tedüllü</i>) (A4-1)</p>	<p>L1:</p> <p>K1Y2S16-Y6- L1A4R4 (<i>kişiler</i>) (A61-3)</p>	<p>L (N. A. ل)</p>
<p>M3:</p> <p>Y1Y2M3-A5</p>	<p>M2:</p> 	<p>M1:</p> 	<p>M (N. A. م)</p>

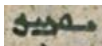

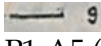

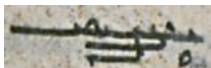

²⁶ *kerek* olarak da okuyabileceğimiz sözcüğün A24-4'te *kerek* biçimine de rastlamaktayız:

K2A4R2A4K3L2Y2K4 (*kereklig*).

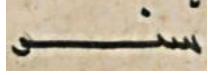
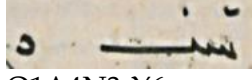

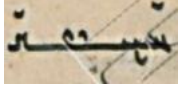
²⁷ *irklig* olarak da okuyabileceğimiz sözcük için bk. Clauson, 1972, s. 224a, *erklig* maddesi.

²⁸ *kil!* olarak da okuyabileceğimiz sözcüğün A116-1'de *kel-* biçimine de rastlamaktayız:

K2A4L2Y2K4-L1Y5 (*keligli*). *kel-* için bk. Clauson, 1972, s. 715b.

(yeme) ²⁹ (A7-6)	T1Y2R2K3V3S4M 2A4K4 (tirgüzmek) (A5-5)	M1V3G1K3A5 (muṅga) (A4-3)	
N3: Ç1Y2N3-T1A5 (çinde) (A21-4) A5: S1A4A5 (sen) (A8-6)	N2: Y1Y3N2T19 (yind!) (A21-3)	N1: N1A5 (ne) (A20-5) A1: A1A4R2A4K4 (nerek) (A73-3)	A, E, Ê, Ğ, N, H (N. A. ۛ)
V5: L1A4X4V5 (lehü) (A3-6) V6: P1V6 (bu) (A5-4)	V2: X1T7A4P2A4T8V 2L6 (‘(a)tebetül) (A2-1) V3: A1V3M2A4R4 (umar) (A2-4) V4: P1V4L2V3R4 (bulur) (A3-5)	V1: V1A4I3Y2T10V3N3 (vahidiin) (A4-1) P1: P1-A5 (ve) (A98-1)	B, P, F, V, O, Ö, U, Ü, V (N. A. ۛ)
H4: P1A4H4- A5+L1Y2Q13 (bahalıg) (A17-5)	H3: Ş1A4H3T19 (şehd) (A7-2) X4: L1A4X4V5 (lehü) (A3-6)	H1: H1Y2M2M2A4T19 (himmet) (A11-2) H2: H2T9Y5-A5-N1Y5 (h(e)dyeni) (A14-3) A1: A1Y2Ç6 (hiç) (A119-3)	A, E, Ê, Ğ, N, H (N.A. ۛ)
Y5:	Y2: P1Y2R4	Y1: 	I, İ, Ê, Y (N. A. ۛ)

²⁹ yime olarak da okuyabileceğimiz sözcük için bk. Clauson, 1972, s. 934b, yeme maddesi.

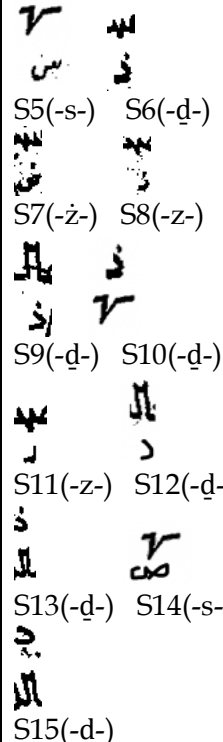
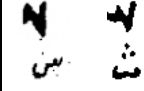
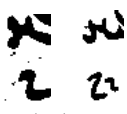

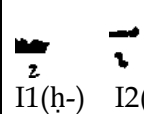
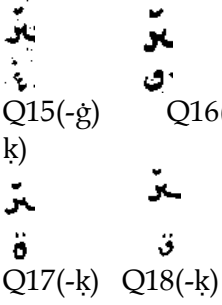
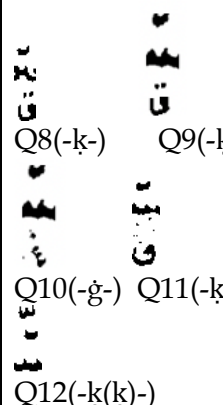
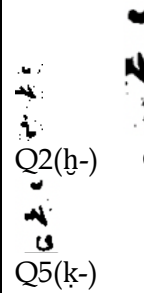
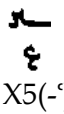
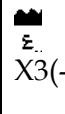
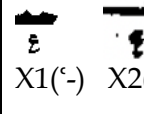
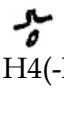
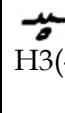
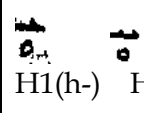
 Q1A4N2Y5 (kanı) (A55-3) Y6: Q1A4N3-Y6 (kanı) (A48-4) Y7: T5A4Q13-Y7 (takı) (A39-4) Y8: Q1Y2L2T11Y8 (kıldı) (A13-5)	(bir) (A3-5) Y3: S1A4N2Y3G2 (seniñ) (A3-4) Y4: Q1L2A4Y2Y4Q13 (h(a)layık) (A64-5)	Y1V3Q13 (yok) (A4-2)	
--	--	-------------------------	--

1.2. Nüshada Birlikte Kullanılan Uygur ve Arap Harfli Biçimler

AH'ın Semerkand nüshasında ses değerlerini tam olarak okura verebilmek için Uygur harflerinin altında ya da üstünde Arap harflerinin yazıldığı ve kimi zaman da şedde işaretinin kullanıldığı görülmüştür. Nüshada kullanılan Uygur ve Arap harfli biçimler ile şeddeli kullanımlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

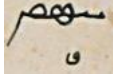
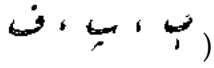
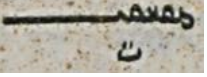

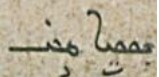
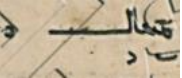

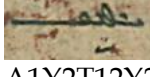
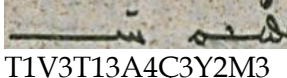

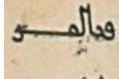
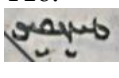

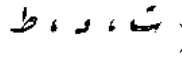
Tablo 3: Birlikte Kullanılan Uygur ve Arap Harfli Biçimler Tablosu

Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiyon
-	 P3(-v-) P6(-v-)	-	V (N. A. (ب، ب، ب، ب))
 T21(-t) T22(-t) T23(-t) T24(-d) T26(-t)	 T12(-t) T13(-t(t-)) T14(-d) T15(-t) T16(-t)	 T2(t) T3(d-) T6(t)	T, D (N. A. (ت، د، ط))
			S, D, Z, S, Ž

 S18(-s) S19(-z)		 S2(s-) S3(s-)	(N.A. بى، ز، س، ه، ص ز، ظ)
 I4(-h) I5(-h)	 I3(-h-)	 I1(h-) I2(h-)	H *N. A.'da yok.
			H, Ğ, K (N. A. غ، ق، ع)
 X5(-)	 X3(-)	 X1(-) X2(-)	(N.A. ع)
 H4(-h)	 H3(-h-)	 H1(h-) H2(h-)	H (N.A. ه)

Bu biçimlerin metinden alınan örnekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

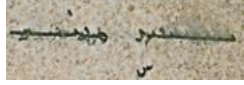
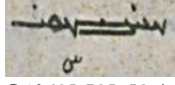
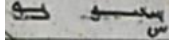
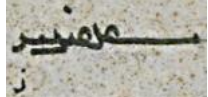
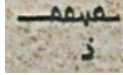
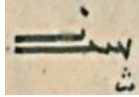
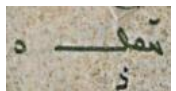

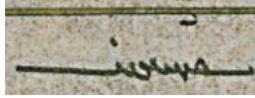
Tablo 4: Birlikte Kullanılan Uygur ve Arap Harfli Biçimler İçin Örnek Kelime Tablosu

Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiyon
-	<p>P3:</p> <p>A1V3P3T10A4N2V3 R4 (<i>uvtanur</i>) (A12-4)</p> <p>P6:</p> <p>A2P6V4T25 (<i>avut</i>) (A101-3)</p>	-	<p>V (N. A.)</p>
<p>T21:</p> <p>T1V3R2T21 (<i>tört</i>) (A7-6)</p> <p>T22:</p> <p>P1V4T22 (<i>but</i>) (A26-1)</p> <p>T23:</p> <p>A1V3T23-T3Y2N3 (<i>otdin</i>) (A35-4)</p> <p>T24:</p> <p>T6A4R2T24-Y6 (<i>têrdi</i>)³⁰ (A56-6)</p> <p>T26:</p> 	<p>T12:</p> <p>A1Y2T12Y2P7 (<i>étip</i>)³¹ (A26-1)</p> <p>T13:</p> <p>T1V3T13A4Ç3Y2M3 -Q1A5 (<i>tut(t)açımka</i>) (A7-4)</p> <p>T14:</p> <p>Y1A4T14V3R4 (<i>yedür</i>)³² (A77-6)</p> <p>T15:</p> <p>P1Y2T15V3R4 (<i>bitür!</i>) (A78-1)</p> <p>T16:</p> 	<p>T2:</p> <p>T2A4P7 (têp) (A40-4)</p> <p>T3:</p> <p>T3V3R2V3T19 (<i>dürud</i>) (A7-3)</p> <p>T6:</p> <p>(T6V3S11V5) (<i>tözü</i>) (A75-1)</p>	<p>T, D (N. A.)</p>

³⁰ Örnek sözcüğün ilk hecesinde *elif* harfi ile yazılan ve kapalı /e/ sesi ile okuduğumuz biçimin nüshada *ye* harfi ile yazımına da rastlamaktayız: T1Y2R2Y2P7 (*têrip*) (A72-2).

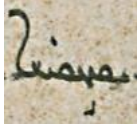
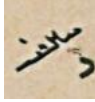
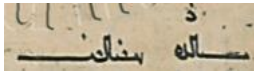
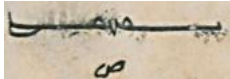
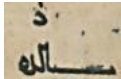
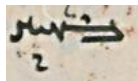
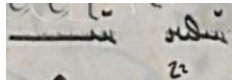

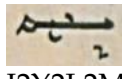
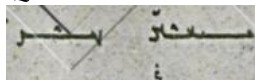
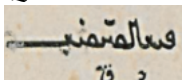
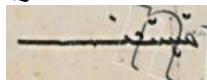
³¹ *it-* olarak da okuyabileceğimiz sözcüğün AH'ın Ayasofya nüshasının eski Uygur harfli satırında (B9-10) *et-* biçimine de rastlamaktayız: A1T4T4Y3M7 (*ettim*) (B9-10). *ét-* için bk. Clauson, 1972, s. 36b.

³² Nüshada, sözcüğün kök biçimine *ye-* ya da *yi-* olarak da rastlamaktayız: Y1Y2P7 (*yêp*) (A37-2). Arat, kelimeyi *yetür* olarak verir ve “-t- altında Arap harfli d” notunu düşer. *yêtür-* için bk. Clauson, 1972, s. 892b.

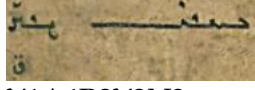
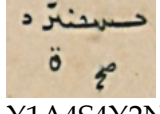
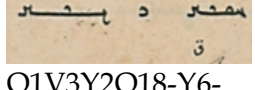
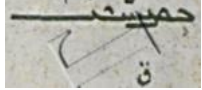
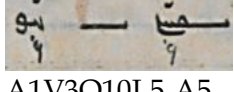
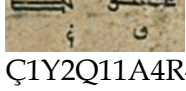
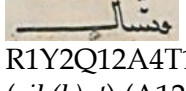
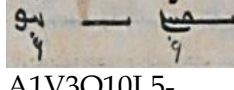
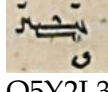
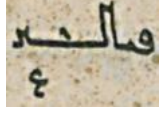

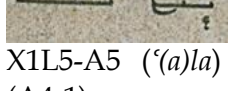
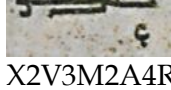
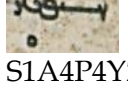
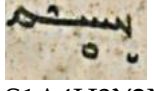
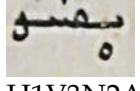

Q5V3T26- S1V3S17 (kutsuz) (A108-4)	T1A4Ş2T16Y8 (taştı) (A94-5)		
S18: A3Y2A4S18- T1Y2N3 (ayastın) (A12-2)	S5: S1Y3N2M2A4S5V3 N3 (sınmasun) (A27- 4)	S2: S2A4R2A4R4+ M1V5 (serer mü) (A41- 1)	S ₂ , D, Z, S, Ž (N.A. بى، ز، س، ص) ز ن ظ
S19: A1V3K3V3N2M2A 4S19 (ökünmez) (A23-6)	S6: A1V3S6V3P7 (uđup) (A4-SK)	S3: S3A4N3-[sü:A5] (şena) (A79-2)	
S20: Q1V3S20-Y6 (kodı) (A21-2)	S7: P1A4S7L2Y2G2 (fazlıñ) (A9-2)		
S21: T1V3K3A4N2M2A 4S21 (tükenmez) (A26-5)	S8: S1V3S8V3K4 (sözüg) (A24-4)		
S22: Q1V3S22-Y6 (kodı) (A66-1)	S9: K1Y2S9K3V3L2V3K 4 (kedgülük) ³³ (A44-4)		
	S10: A1V3S10A4R2K3A4 N3 (öđerger) ³⁴ (A21- 6)		
	S11:		

³³ Nüshada, verdiğimiz örnek sözcüğün köktaşısı olan ve ilk hece sesinin *elif* harfi ile gösterildiği *keyim* "giysi" biçimine de rastlamaktayız: K2A4Y2Y2M3 (*keyim*) A39-3. *kedgülük* ve *keğim* sözcükleri için sırasıyla bk. Clauson, 1972, s. 703b, 704a.

³⁴ AH'ın Ayasofya nüshasında sözcüğün A4T4A6R4K5A7N3 (*ederger*) (B12-6) biçimi de görülmektedir. *eder-* için bk. Clauson, 1972, s. 67a.

	 <p>A1V3S11V3G3 (özür) (A35-4)</p> <p>S12:</p> <p>A2S12Y2N3 (adın) (A64-SK)</p> <p>S13:</p> <p>A3S13K3V6- S1Y2N2T9Y2N3 (edgüsindir) (A91-3)</p> <p>S14:</p> <p>A1V3S14V3L5 (uşul) (A119-5)</p> <p>S15:</p> <p>A3S15K3V6 (edgü) (A91-2)</p>		
<p>I4:</p> <p>M1Y2S4A4I4 (mizah) (A82-4)</p> <p>I5:</p> <p>Q1A4T10A4I5- Q1A5 (kadahka) (A49-3)</p>	<p>I3:</p> <p>S1A4M2A4I3A4T19 (semahat) (A12-1)</p>	<p>I1:</p> <p>I1P4Y2P7 (h(a)bib) (A6-1)</p> <p>I2:</p> <p>I2Y2L2M3 (hilm) (A81-3)</p>	<p>Ḥ *N. A.'da yok.</p>
<p>Q15:</p> 	<p>Q8:</p> 	<p>Q2:</p> 	<p>Ḥ, Ğ, K (N. A. ع، و، ع)</p>

<p>A3R2Y2Q15-S1Y2S17 (arığsız) (A23-1)</p> <p>Q16:</p> <p>Y1A4R2Y2N3-L1Y2Q16 (yarınlık) (A44-1)</p> <p>Q17:</p> <p>Y1A4S4Y2N2Q17-Y6 (yazınkı) (A54-SK)</p> <p>Q18:</p> <p>Q1V3Y2Q18-Y6-L1Y2Q13 (koykulık) (A64-3)</p>	<p>P1A4R2T14V3Q8V3G2 (bardukun) (A105-4)</p> <p>Q9:</p> <p>Y1V3M2A4Q9Y2N3 (yumakın) (A23-1)</p> <p>Q10:</p> <p>A1V3Q10L5-A5-Q3V5 (oğlağı) (A51-5)</p> <p>Q11:</p> <p>Ç1Y2Q11A4R4-Q3Y2L7 (çıkarğıl) (A43-5)</p> <p>Q12:</p> <p>R1Y2Q12A4T18 (rik(k)at) (A120-1)</p>	<p>Q2A4L2Q6Y2N3 (halkın) (A99-2)</p> <p>Q3:</p> <p>A1V3Q10L5-A5-Q3V5 (oğlağı)³⁵ (A51-5)</p> <p>Q5:</p> <p>Q5Y2L3Q13-Y6 (kalkı) (A75-4)</p>	
<p>X5:</p> <p>P1A4T9Y2X5 (bedi) (A10-5)</p>	<p>X3:</p> <p>V1A4X3S4V5 (va'zu) (A22-6)</p>	<p>X1:</p> <p>X1L5-A5 ('(a)la) (A4-1)</p> <p>X2:</p> <p>X2V3M2A4R4 ('umer) (A11-6)</p>	<p>(N.A. ع)</p>
<p>H4:</p> <p>S1A4P4Y2H4 (sefi) (A30-3)</p>	<p>H3:</p> <p>Ş1A4H3Y2M3 (şahum) (A10-2)</p>	<p>H1:</p> <p>H1V3N2A4R4 (hüner) (A107-4)</p> <p>H2:</p> 	<p>H (N.A. ه)</p>

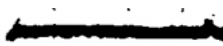

³⁵ Sözcüğün kök biçimi olan *ok* için *bk.* Clauson, 1972, s. 76a.

		H2A4M3 (hem) (A111-1)	
--	--	--------------------------	--

1.3. Arapça-Farsça Kelimelerin Yazımında Kullanılan Uygur Harfleri

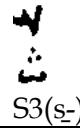
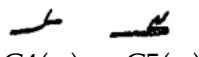

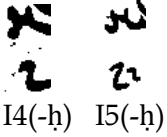
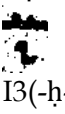
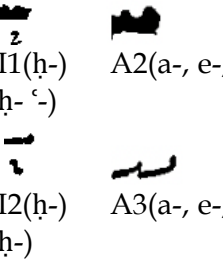

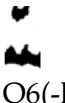
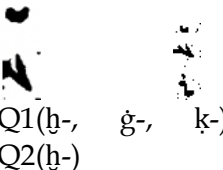
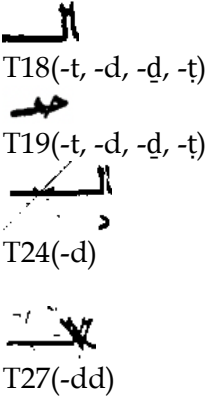
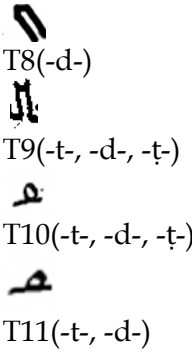
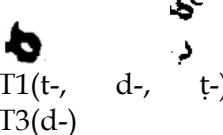

AH'ta Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Semerkand nüshası bu kelimelerin eski Uygur harfleriyle gösterimi açısından önem taşımaktadır. Arapça-Farsça kelimelerin yazımında kullanılan Uygur harfleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Arapça-Farsça Kelimelerin Yazımında Kullanılan Uygur Harfleri Tablosu

Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiyon ³⁶
 A5(-a, -e, -n)	 A4(-a-, -e-) X4 (-a-, -e-, -h-)	 A1(ʿ, h-, u-) ³⁷ A2(a-, e-, h- ʿ-) A3(a-, e-, h-)	ʾ ya da ʾ (elif, üstün harekesi) (a, e, h, ʿ, n, h)
 P7(-b, -f) b) P9(-	 P2(-b-) p-, -f-) P4(-b-, - P5(-bb-)	 P1(b-, p-, f-, v-)	ب (be) (b, p, f, v)
-	 P4(-b-, -p-, -f-)	 P1(b-, p-, f-, v-)	پ (pe) (b, p, f, v)
 T17(-t) T18(-t, -d, -d, -t) T19(-t, -d, -d, -t)	 T7(-t-) T9(-t-, -d- , -t-) T10(-t-, -d-, -t-) T11(-t-, -d-)	 T1(t-, d-, t-)	ت (te) (t, d, d, t)
-	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, - ş-, -ž-)	 S1(s-, d-, z-, s-, ş-, ž-)	ث (peltek se) (s, d, z, s, ş, ž)

³⁶ Her bir satırda Arap harfli transkripsiyon biçimlerinin altında verilen ilk parantez harfin adını, ikinci parantez ise Arap harfinin ses değerinin karşılığı olarak kullanılan tüm Uygur harflerinin karşılıdığı ses değerlerini gösterir.

³⁷ Tek dişli elif biçimi /u-/ sesinin gösteriminde yalnızca bir yerde Arapça *uşul* kelimesinde örneklenmiştir: A1V3S14V3L5 (*uşul*) (A119-5).

		 S3(-s-)	
 Ç4(-c) Ç5(-ç)	 Ç2(-c-) Ç3(-c-, -j-) ³⁸	 Ç1(c-)	ç (cim) (c, ç, j)
 Ç6(-ç)	-	-	ç (çim) (ç)
 I4(-h) I5(-h)	 I3(-h-)	 I1(h-) A2(a-, e-, h- ') I2(h-) A3(a-, e-, h-)	ç (ha) (a, e, h, ')
 Q13(-h, -ğ, -k)	 Q6(-h-, -k-)	 Q1(h-, ğ-, k-) Q2(h-)	ç (hı) (h, ğ, k)
 T18(-t, -d, -d, -t) T19(-t, -d, -d, -t) T24(-d) T27(-dd)	 T8(-d-) T9(-t-, -d-, -t-) T10(-t-, -d-, -t-) T11(-t-, -d-)	 T1(t-, d-, t-) T3(d-)	ç (dal) (t, d, d, t)
-	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, - ş-, -z-)	 S1(s-, d-, z-, s-, ş-, z-)	ç (zel) (s, d, z, s, ş, z)
			ç (re)

³⁸ Yukarıda da belirttiğimiz gibi /j/ sesini yansıtaçak şekilde Ç3 kodunun yazımı yalnızca *ajun* sözcüğünde görülür ve bu sözcük Soğudca asıllıdır. bk. Clauson, 1972, s. 28a.

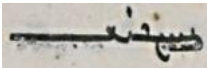
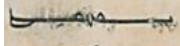

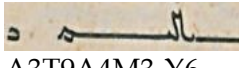

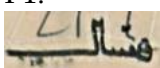
R4(-r)	R2(-r-) R3(-r-)	R1 (r-)	(r)
 S17(-z, -s, -ş, -ż)	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, -ş-, -ż-) S11(-z-)	 S1(s-, d-, z-, s-, ş-, ż-)	ز (ze) (s, d, z, s, ş, ż)
 S17(-z, -s, -ş, -ż)	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, -ş-, -ż-)	 S1(s-, d-, z-, s-, ş-, ż-)	س (sin) (s, d, z, s, ş, ż)
 S16(-ş)	 Ş2(-ş-)	 Ş1(ş-)	ش (şın) (ş)
 S17(-z, -s, -ş, -ż)	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, -ş-, -ż-) S14(-s-)	 S1(s-, d-, z-, s-, ş-, ż-)	ص (sad) (s, d, z, s, ş, ż)
 S17(-z, -s, -ş, -ż)	 S4(-s-, -d-, -z-, -s-, -ş-, -ż-) S7(-ż-)	-	ض (dat) (s, d, z, s, ş, ż)
 T18(-t, -d, -d, -t) T19(-t, -d, -d, -t)	 T9(-t-, -d-, -t-) T10(-t-, -d-, -t-)	 T1(t-, d-, t-)	ط (ti) (t, d, d, t)
-	-	-	ظ (zi) (z)
 X5(- ^ç) Q14(- ^ç , -k)	 X3(- ^ç) X4 (-a-, - ^ç -, -h-)	 X1(^ç -) X2(^ç -)	ع (ayın) (a, e, h, ^ç , k, h)

		A1(‘-, h-, u-) A2(a-, e-, ħ- ‘-)	
Q13(-ħ, -ğ, -k)	-	Q1(ħ, ğ, k) Q3(ğ-)	غ (gaym) (ħ, ğ, k)
P7(-b, -f)	P4(-b-, -p-, -f-)	P1(b-, p-, f-, v-)	ف (fe) (b, p, f, v)
Q13(-ħ, -ğ, -k) Q14(-‘, -k)	Q6(-ħ-, -k-) Q9(-k-) Q12(-k(k)-)	Q1(ħ, ğ, k)	ق (kaf) (‘, ħ, ğ, k)
K4(-k, -g)	K3(-k-, -g-)	K1(k-, g-) K2(k-, g-)	ك (kef) (k, g)
L5(-l) L6(-l) L7(-l) L8(-ll)	L2(-l-) L3(-l-) L4(-ll-)	L1(l-)	ل (lam) (l)
M3(-m)	M2(-m-)	M1(m-)	م (mim) (m)
N3(-n) A5(-a, -e, -n)	N2(-n-)	N1(n-)	ن (nun) (a, e, n)
V5(-u, -v)	V2(-ü-) V3(-o-, -ö-, -u-, -ü-, -v-)	V1(v-) P1(b-, p-, f-, v-)	و (vav) (b, p, f, o, ö, u, ü, v)

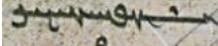

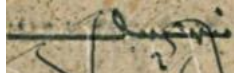
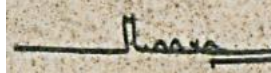

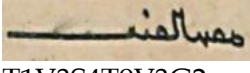
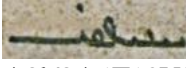
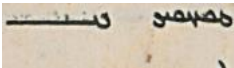

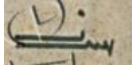
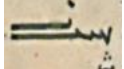
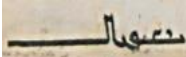
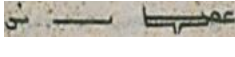
	V4(-u-, -ü-)		
H4(-h)	H3(-h-) X4 (-a-, - ‘-, -h-)	H1(h-) H2(h-) A1(‘-, h-, u-)	ه (he) (a, u, ‘, h)
Y5(-i) Y6(-i) Y7(-i)	Y2(-ı-, -i-, -y-) Y4(-ı-)	Y1(y-)	ي (ye) (ı, i, y)

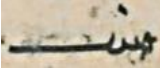
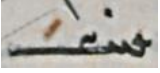
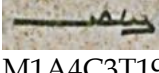

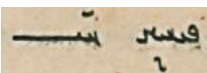
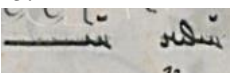

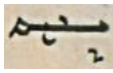
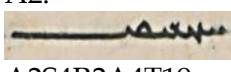
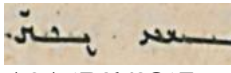
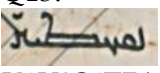
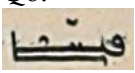
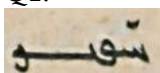
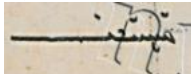
Metinden alınan Arapça ve Farsça kelime örnekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: Arapça-Farsça Kelimelerin Yazımında Kullanılan Uygun Harfleri İçin Örnek Kelime Tablosu

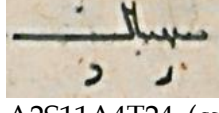

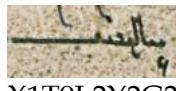
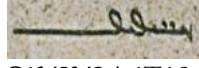
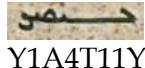

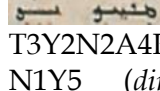

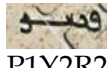

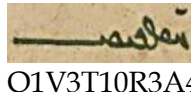
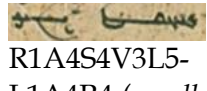

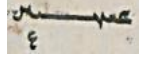
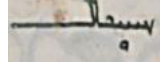
Sonda	Ortada	Başta	Transkripsiy on ³⁹
A5: Ç1A4P4A5 (cefa) (A77-3)	A4: S1A4L2A4M3 (selam) (A7-6) X4: M1X4L2Y2G2 (malıy) (A103-3)	A1: A1V3S14V3L5 (uşul) (A119-5) A2: A2P4A4T9A4N3 (abadan) (A47-3) A3: A3T9A4M3-Y6 (ademi) (A72-4)	ا ya da َ (elif, üstün harekesi) (a, e, h, ‘, n, h)
P7: S1A4I3Y2P7 (şahib) (A108-1) P9:	P2: X1T7A4P2A4T8V2L6 (‘(a)tebetül) (A2-1) P4:	P1: P1A4Q6T18 (baht) (A54-4)	ب (be) (b, p, f, v)

³⁹ Sütun ile ilgili açıklama için bk. dipnot 36.

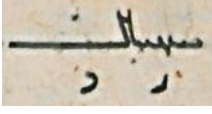
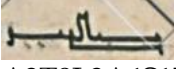

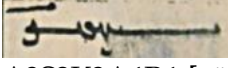

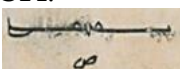

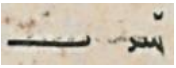

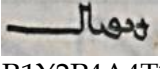
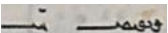
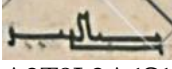

 K1Y2T7A4P9-Y7 (kitabı) (A2-2)	 S1A4P4A4P7-T1Y2N3 (sebebdin) (A110-5) P5: T1A4K3A4P5V4R4-N1Y5 (tekebbürni) (A63-4)		
	P4: A1Y2S4P4A4H3S4A4L2A4R4 (ispehsalar) (A14-5)	P1: P1V4R4 (pür) (A52-1)	پ (pe) (b, p, f, v)
T17: N1A4S4Y2I3A4T17 (naşihat) (A26-3) T18: M1V3R2V3V3A4T18 (mürüv(v)et) (A33-3) T19: R1A4I3A4T19 (rahat) (A51-1)	T7: K1V3S4T7A4Q13 (küstah) (A82-6) T9: T1V3S4T9V3G2 (dostur) (A86-1) T10: A2Y2A4T10V3N3 (ayetün) (A3-6) T11: T3V3S4T11Y8-K2A5 (dostıka) (A62-3)	T1: T1A4R2K4 (terk) (A54-2)	ت (te) (t, d, d, t)
-	S4: X2V3S4M2A4N3-Y6 (uşmanı) (A12-1)	S1: S1A4N3-[sü: A5] (şena) (A2-5) S3: S3A4N3-[sü:A5] (şena) (A79-2)	ث (peltek se) (s, d, z, s, ş, ž)
Ç4:	Ç2: 	Ç1: 	ج (cim)

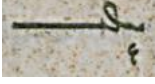

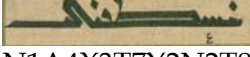

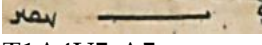

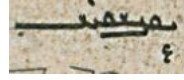
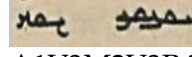
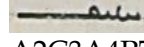

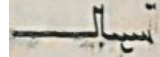

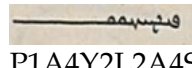

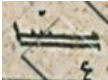

 R1A4N2Ç4 (renc) (A84-1) Ç5: R1A4N2Ç5 (renc) (A51-1)	A1Y2Ç2A4P4A4T18 (icabet) (A121-5) Ç3: M1A4Ç3T19 (mecc) (A13-4)	Ç1V3M2L7- A5+N1Y5 (cümle) (A13-5)	(c, ç, j)
Ç6: A1Y2Ç6 (hiç) (A119-3)	-	-	چ (çim) (ç)
I4: P1A4R2A4I4-Q1A5 (ferahka) (A84-1) I5: Q1A4T10A4I5- Q1A5 (kadahka) (A49-3)	I3: V1A4I3Y2T10V3N3 (vahidun) (A4-1)	I1: I1L2Y2M3 (h(a)lim) (A11-4) I2: I2Y2L2M3 (hilm) (A81-3) A2: A2S4R2A4T19 (h(a)sret) (A70-3) A3: A3A4R2Y2S17- L1Y2Q13 (harislik) (A72-3)	ح (ha) (a, e, h, ')
Q13: K1V3S4T7A4Q13 (kustah) (A82-6)	Q6: P1A4Q6Y2L7 (bahil) (A62-1)	Q1: Q1A4P4A4R4 (haber) (A72-4) Q2: Q2A4L2Q6Y2N3 (halqun) (A99-2)	خ (hı) (h, g, k)
T18:	T8:	T1:	د (dal)

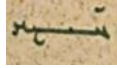
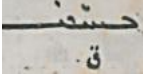

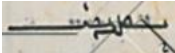
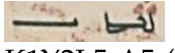
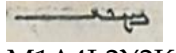

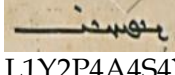

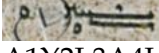
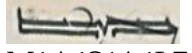

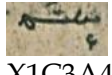
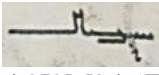
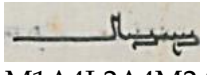
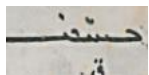

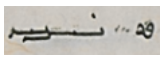

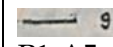
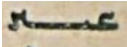

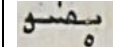

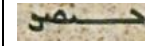
 X1P4Y2T18 ('(a)bid) (A96-6) T19: Ç1A4M2A4T19 (cemad) (A3-3) T24: A2S11A4T24 (azad) (A82-1) T27: V1V3T27-Y6 (vuddı) (A15-3)	 X1T7A4P2A4T8V2L6 ('a)tebetül) (A2-1) T9: X1T9L2Y2G2 ('(a)dlin) (A9-3) T10: S1Y2Y2A4T10A4T17 (ziyadet) ⁴⁰ (A13-3) T11: Y1A4T11Y8 (yadi) (A15-4)	 T1A4T19 (dad) (A12-3) T3: T3Y2N2A4R4-N1Y5 (dinarnı) (A72-5)	(t, d, d, t)
	S4: X1S4A4P7 ('(a)dab) (A103-3)	S1: S1Y2K3R4-Y6 (dikri) (A15-6)	ذ (zel) (ş, d, z, s, ş, ž)
R4: P1Y2R2R4 (birr) (A10-5)	R2: A3N2V5- Ş1Y2R2V3A4N3- [sü:Y6] (anuşiroanı) (A12-3) R3: Q1V3T10R3A4T19 (kudret) (A5-4)	R1: R1A4S4V3L5- L1A4R4 (resuller) (A6-5)	ر (re) (r)
S17: 	S4: 	S1: 	ز (ze) (ş, d, z, s, ş, ž)

⁴⁰ Arat (1992, s. 46, 62. dipnot) Arapça "fazlalık" anlamına gelen bu kelimeyi *siyaded* olarak verir. S1 kodlu biçim /z-/ sesini de karşıladığından kelime tarafımızca *ziyadet* olarak verilmiştir. Yine, aşağıda S4 kodu için verilen *ceza*^f örneğinde olduğu gibi Arat (1992, s. 77, 464. dipnot) Arapça "şikâyet, sızlanma" anlamlarına gelen *cezâ*^f kelimesini *cesa*^f olarak verir. Arat'ın özellikle /s/, /z/ ve /t/, /d/ sesleri söz konusu olduğunda yaptığı açık okuma hatalarının yanı sıra kimi okuma tutarsızlıklarının olduğunu da görmekteyiz. Örneğin Arat, Arapça *dünyâ* sözcüğünü aynı Uygur harfli yazımlara sahip olmasına rağmen iki ayrı yerde iki ayrı biçimde verir: (Arat, s. 55) *dünyâ* (A44-4) ve (Arat, s. 61, 257. dipnot) *tünyâ* (A60-6) .

M1A4Ç3A4S17 (meczaz) (A15-6)	Ç1A4S4A4X5 (ceza' ^o) (A111-6) S11: A2S11A4T24 (azad) (A82-1)	S1A4H3Y2T18 (zahid) (A98-1)	
S17: A3T9L3A4S17 (atlas) (A84-6)	S4: A2S4A4N3 (asan) (A5-5)	S1: S1A4X3A4T18 (sa'at) (A118-3)	س (sin) (s, d, z, s, ş, z)
S16: Q1V3S16 (hoş) (A98-2)	Ş2: A3Ş2K3A4R4-[sü: A5] (aşkara) (A40-1)	Ş1: Ş1A4K3A4R4 (şeker) (A7-2)	ش (şin) (ş)
S17: R1A4Q6S17 (rakş) (A98-2)	S4: P1A4S4A4L7 (başal) (A37-1) S14: A1V3S14V3L5 (uşul) (A119-5)	S1: S1A4I3Y2P7 (şahib) (A108-1)	ص (sad) (s, d, z, s, ş, z)
S17: Q1A4S17-A5 (kaza) (A110-1)	S4: P1A4S4Y2L5 (fazıl) (A118-1) S7: P1A4S7L2Y2G (fazlır) (A9-2)	-	ض (dat) (s, d, z, s, ş, z)
T18: R1Y2P4A4T18 (ribat) (A42-1) T19: 	T9: A3T9L3A4S17 (atlas) (A84-6) T10: 	T1: T1A4P7Y2-A2T9 A4T18 (tabi'atta) (A58-4)	ط (ti) (t, d, d, t)

R1Y2P4A4T19- Q1A5 (ribatka) (A42-2)	 X1T10A5 ('(a)ta) (A13-5)		
X5: N1A4V3X5 (nev) (A37-6)	X3: N1A4X3T7Y2N2T8A5 (na'tinda) (A5-6)	X1: X1L2Y5 ('(a)li) (A8-3)	ع (ayın) (a, e, h, ' , k, h)
Q14: T1A4V5-A5- S1V3Q14 (tevazu) (A65-3)	X4: P1Y2X4L2Y2N3 (fi'lin) (A88-1)	X2: X2V3M2R2V3G2 (umruj) (A34-3)	
		A1: A1V3M2V3R4- L1V3Q13 (umurluk) (A69-5)	
		A2: A2Ç3A4P7 ('(a)ceb) (A119-1)	
Q13: P1A4R2Y2Q13 (fariğ) (A100-6)	-	Q1: Q1A4L2A4T18 (galat) (A121-3)	غ (gayın) (h, g, k)
		Q3: Q3A4T9R4 (gadr) (A93-4)	
P7: X1R2Y2P7 ('(a)rif) (A98-2)	P4: Ç1A4P4A5 (cefa) (A95-6)	P1: P1A4Y2L2A4S4 V3P7 (feylesuf) (A48-3)	ف (fe) (b, p, f, v)
Q13: P1A4R2V3Q13 (faruk) (A8-2)	Q6: X1Q6L7 ('(a)kl) (A10-6)	Q1: Q1A4T9R4-A5- N1Y5 (katreni) (A14-1)	ق (kaf) (, h, g, k)
Q14:	Q9:		

 Q1A4L2Q14 (<i>halk</i>) (A6-3)	 Y1A4Q9Y2N3 (<i>yakın</i>) (A103-1)		
Q12: R1Y2Q12A4T18 (<i>rik(k)at</i>) (A120-1)	K3: I2V3K3M2Y2N3 (<i>hukmin</i>) (A108-6)	K1: K1Y2L5-A5 (<i>gile</i>) (A96-3)	ك (kef) (k, g)
K4: M1A4L2Y2K4 (<i>melik</i>) (A109-6)	K2: K2A4R2A4M3 (<i>kerem</i>) (A13-2)		
L5: X1Q6L5 (<i>(a)kl</i>) (A18-5)	L2: X1T9L2Y2G2 (<i>(a)dlin</i>) (A9-3)	L1: L1Y2P4A4S4Y2 N3 (<i>libasın</i>) (A65-1)	ل (lam) (l)
L6: T1A4L2Y3L6 (<i>delil</i>) (A3-4)	L3: A1Y2L3A4H4-Y7 (<i>ilahi</i>) (A8-6)		
L7: M1A4S4A4L7 (<i>meşel</i>) (A112-3)	L4: T1A4T10V3A4L4V5 (<i>tedüllü</i>) (A4-1)		
L8: K1V3A4L8-Y6 (<i>külli</i>) (A3-6)			
M3: X1Ç3A4M3 (<i>(a)cem</i>) (A26-4)	M2: A2I3M2A4T18 (<i>ahmed</i>) (A113-4)	M1: M1A4L2A4M2A 4T18 (<i>melamet</i>) (A109-5)	م (mim) (m)
N3: 	N2: 	N1: 	ن (nun) (a, e, n)

<p>Y1A4Q9Y2N3 (yakın) (A103-1)</p> <p>A5: </p> <p>T1V3Ş2M2A4A5- Y6 (duşmanı) (A12- 5)</p>	<p>Ç1A4N2V3A4R4 (canvar) (A3-3)</p>	<p>P1Y6- N1A4M2A4S17 (binemaz) (A97-2)</p>	
<p>V5: </p> <p>L1A4X4V5 (lehü) (A3-6)</p>	<p>V2: </p> <p>X1T7A4P2A4T8V2L6 (‘a)tebetül) (A2-1)</p> <p>V3: </p> <p>N1A4V3P4A4T18-Y6 (nevbeti) (A84-2)</p> <p>V4: </p> <p>P1V4T10V3V3A4T19 (fütüv(v)et) (A13-4)</p>	<p>V1: </p> <p>V1V3T27-Y6 (vuddı) (A15-3)</p> <p>P1: </p> <p>P1-A5 (ve) (A98- 1)</p>	<p>و (vav) (b, p, f, o, ö, u, ü, v)</p>
<p>H4: </p> <p>Ç1A4H4 (cah) (A61-1)</p>	<p>H3: </p> <p>Ş1A4H3Y2M3 (şahum) (A10-2)</p> <p>X4: </p> <p>L1A4X4V5 (lehü) (A3-6)</p>	<p>H1: </p> <p>H1V3N2A4R4 (hüner) (A107-4)</p> <p>H2: </p> <p>H2S4L5 (h(e)zl) (A115-4)</p> <p>A1: </p> <p>A1Y2Ç6 (hiç) (A119-3)</p>	<p>ه (he) (a, , h)</p>
<p>Y5: </p> <p>X1L2Y5 (‘a)li) (A8- 3)</p> <p>Y6: </p> <p>A3T9A4M3-Y6 (ademi) (A72-4)</p> <p>Y7:</p>	<p>Y2: </p> <p>R1Y2Y5-A5 (riya) (A96- 6)</p> <p>Y4: </p> <p>Q1L2A4Y2Y4Q13 (h(a)layık) (A64-5)</p>	<p>Y1: </p> <p>Y1A4T11Y8 (yadı) (A15-4)</p>	<p>ي (ye) (ı, i, y)</p>

	N1A4P2Y7 (nebi) (A5-6)		
---	---------------------------	--	--

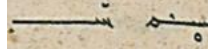

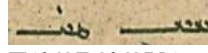
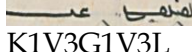

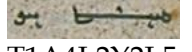
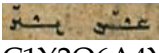
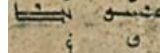

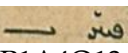
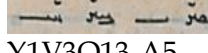

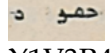
2. Semerkand Nüshasında Sözcükten Ayrı Yazılan Yapılar

Eski Uygur yazım geleneği olarak bazı eklerin kelimedenden ayrı yazılması Semerkand nüshasında da görülmektedir. Kimi durumlarda kelimelerin ya da eklerin son bir veya iki harfi kelimedenden ayrı yazılmıştır. Kimi durumlarda ise bir sözcüğün üç, dört ya da beş parçalı olarak yazıldığı da görülmektedir. Aşağıda kelimedenden ayrı yazılan yapılar nüshadan alınan birer örnekle verilmiştir. Uygur yazım geleneğinde *ze* harfi kendinden sonra gelen harfle birleşmediği için yani söz ortası biçimi olmadığı için nüshada söz içi ve söz sonu *ze* harfi barındıran kelimeler aşağıda yer alan tablolara dahil edilmemiştir. *ze* harfinin yazımı ile ilgili şu örnekler verilebilir:

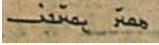

 P1V4L2S17-A5 *bols-a* (A9-2)

 S1A4V3Y2N2S17-V1N3 *sevinz-ün* (A10-3)

Tablo 7: Düzenli Ayrılan Yapılar (Ekler) Tablosu

1) İLĞİ DURUMU EKLİ YAPILAR	2) BELİRTME DURUMU EKLİ YAPILAR	3) YAKLAŞMA-VERME DURUMU EKLİ YAPILAR	4) BULUNMA DURUMU EKLİ YAPILAR	5) AYRILMA DURUMU EKLİ YAPILAR
 A1Y2R4-N1Y2G2 (<i>er-ni</i>) ⁴¹ (A33-5)	 Q1A4T9R4-A5-N1Y5 (<i>kaṭr-e-ni</i>) (A14-1)	 Ş1A4H3Y2M3-Q1A5 (<i>şahum-ka</i>) (A10-1)	 Ç1Y2N3-T1A5 (<i>çin-de</i>) (A21-4)	 T1Y2R2Y2K4-T1Y2N3 (<i>tirig-din</i>) (A5-2)
6) EŞİTLİK DURUMU EKLİ YAPILAR K1V3G1V3L5-Ç1A5 (<i>köñül-çe</i>) (A100-5)	7) İYELİK EKLİ YAPILAR Q1V3T10L2V3Q13-Y6 (<i>kutluğ-i</i>) (A6-3)	8) ÇOKLUK EKLERİ T1A4L2Y2L5-L1A4R4 (<i>delil-ler</i>) (A3-5)	9) İSİMDEN İSİM YAPIM EKLİ YAPILAR Ç1Y2Q6A4Y5-L1Y2Q13 (<i>çığay-lıq</i>) (A44-2)	10) FİİL ÇEKİM EKLİ YAPILAR Ç1Y2Q11A4R4-Q3Y2L7 (<i>çıkar-ğıl</i>) (A43-5)
11) SIFAT-FİİL EKLİ YAPILAR S1A4N3-[sü: A5]-Q1A4N3	12) ZARF-FİİL EKLİ YAPILAR P1A4Q13-A5 (<i>baḳ-a</i>) (A20-4)	13) İSİM-FİİL EKLİ YAPILAR Y1V3Q13-A5-M1A4Q13-Q1A5 (<i>yok-a</i>)	14) FİİLDEN İSİM YAPIM EKLİ YAPILAR 	15) İSİMDEN FİİL YAPIM EKLİ YAPILAR Y1V3R4-Y6

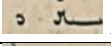
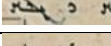
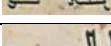

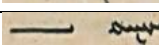
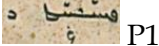

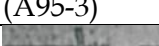
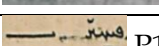

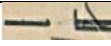

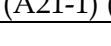
⁴¹ er (1) için bk. Clauson, 1972, s. 192a.

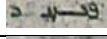
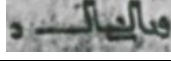
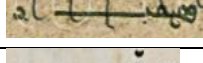
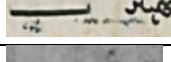
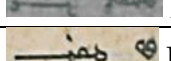
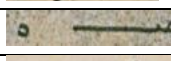
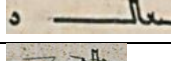

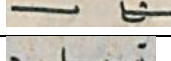
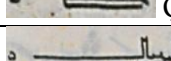

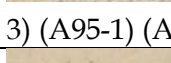
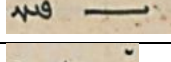
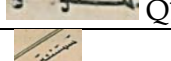
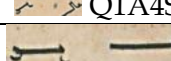
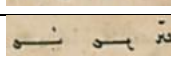
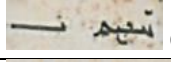
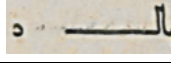
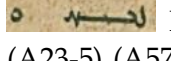
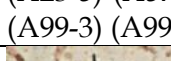
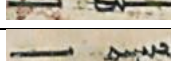

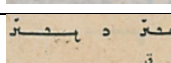

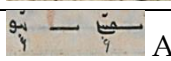
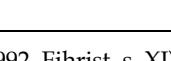
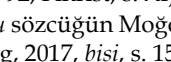

(<i>san-a-ğan</i>) (A12-6)		<i>mağ-ka</i> (A52-1)	K1V3N3-Y6 (<i>kön-i</i>) (A37-1)	(* <i>yor-ı</i>) (A99-6)
16) BİRDEN FAZLA EKİLİ YAPILAR T1V3Q13-L1V3Q7Y2N3 (<i>tok-luqın</i>) (A43-6)	17) ARAPÇA-FARŞÇA EKİLİ YAPILAR K1V3A4L8-Y6 (<i>küll-i</i>) (A3-6)			

Metinde kimi ekler çoğunlukla kelime kök ya da gövdesinden ayrı yazılmışlardır. Fakat eklerin kelimeye bitişik yazıldığı sınırlı örnekler de mevcuttur. Örneğin ayrılma durumu eki {+DIn} metinde sıklıkla kelimedenden ayrı yazılırken, P1A4K3T10Y2N3 (A27-5) *bektin* örneğinde olduğu gibi kelimeye bitişik yazılmıştır. Yine, P1Y2L2Y2K3L2Y2K3K3A5 (A17-1) *biligligke* örneğinde isimden isim yapma eki {+Ilg} ve yaklaşma-verme durumu eki {+GA} kelime tabanına bitişik yazılmıştır. Ayrıca nüshada ilgi durumu ekinin kelime tabanına bitişik yazıldığı S1A4N2Y3G2 (A3-4) *seniğ* ve A2N2Y2G2 (A7-1) *anığ* kelimelerine rastlamaktayız.

Aşağıda ise düzensiz bir biçimde kelimedenden ayrı yazılan yapılar (ekler) listelenmiştir.

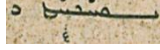
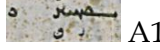
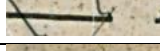

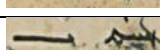
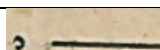
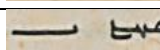
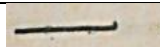
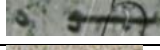
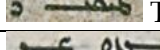
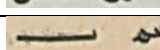
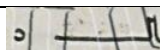
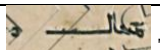
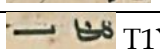

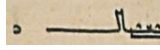

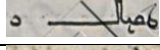

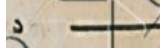
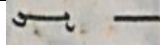
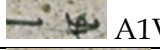

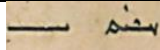
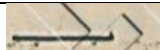

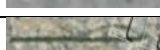
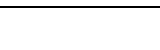
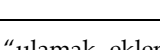
Tablo 8: Düzensiz Ayrılan Yapılar Tablosu

Türkçe Yapılar	
	A2Ç3Y2T9M3-A5 (<i>açıtım-a</i>) (A37-2)
	A3Q13-Y6 (<i>ağ-ı</i>) (A56-1) (A60-6) (A61-4)
	A2Q13-Y6-L1Y2Q13 (<i>ağ-ı-lık</i>) (A61-1)
	A3Q13-Y6-L1Y2Q13-N1Y5 (<i>ağ-ı-lık-nı</i>) (A55-4)
	A2R2T9A4T18-Y6 (<i>artad-ı</i>) (A96-2)
	A3Y2M3-A5 (<i>aym-a!</i>) (A40-4) (A44-2)
	A2S4L2A4M3-A5 (<i>azlam-a!</i>) (A86-2)
	P1A4Q6Y2Q10L5-Y6 (<i>bakığl-ı</i>) (A16-2)
	P1A4R2T19-Y6 (<i>bard-ı</i>) (A48-2) (A56-4) (A57-1) (A64-SK) (A94-3) (A95-3)
	P1A4S4R4-A5-S1Y2N2T9A5 (<i>basr-a-sında</i>) (A68-4)
	P1A4Ş2Q13-A5 (<i>başk-a</i>) (A69-6)
	P1Y2L2T19-Y6 (<i>bild-i</i>) (A19-3) (A56-1)
	P1Y2L7-A5 (<i>bil-e</i>) (A64-SK) (A78-6) (A119-6) (A120-1)
	P1Y2R2L5-A5 (<i>birl-e</i>) (A8-2) (A10-2) (A15-2) (A15-3) (A15-4) (A17-2) (A21-1) (A25-4) (A43-6) (A66-5) (A77-4) (A107-4) (A109-2) (A109-3)

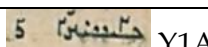
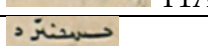

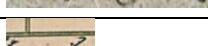
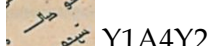

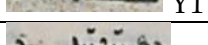
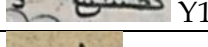
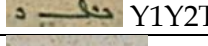
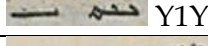
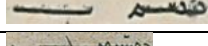
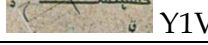

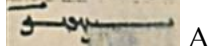
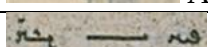
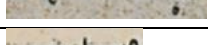
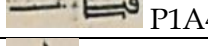

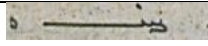
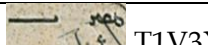

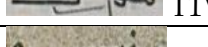

 P1Y2S16-Y6 (<i>biş-i</i>) ⁴² (A17-6)
 P1Y2T9Y2L3T18-Y6 (<i>bitild-i</i>) (A73-5)
 P1V4L2T19-Y6 (<i>bold-i</i>) (A19-3) (A57-2) (A96-6)
 P1V4L2Q13-A5 (<i>bolğ-a</i>) (A105-4)
 P1V4S4V3Q13-L1Y5 (<i>busuğ-lı</i>) (A68-4)
 P1V6-T1V3N3 (<i>bü-tün</i>) (A75-4)
 Ç1V3K3A4R2T19-Y6 (<i>çökerd-i</i>) (A21-2)
 A3R2T18-Y6 (<i>erd-i</i>) (A48-1)
 A1Y2S9M3-A5 (<i>ıdm-a!</i>) (A28-3)
 A1Y2Ç2R4-A5 (<i>içr-e</i>) (A3-5) (A25-5) (A117-1)
 A1Y2T19-Y6 (<i>id-i</i>) (A25-4) (A65-6)
 A1Y2L5-A5 (<i>il-e</i>) (A95-6)
 Q1A4L6-Y6 (<i>kal-ı</i>) (A27-5) (A33-2) (A78-2) (A114-6)
 Q1A4L2M2A4T18-Y6 (<i>kalmad-ı</i>) (A98-3)
 Q1A4N3-Y6 (<i>kan-ı</i>) (A9-6) (A25-5) (A31-1) (A48-4) (A93-2) (A94-3) (A95-1) (A96-1) (A98-6) (A99-1) (A101-4) (A101-5)
 Q1A4R4-A5-P1A4S16 (<i>kar-a-baş</i>) (A69-4)
 Q1A4R4-Y6 (<i>kar-ı</i>) (A71-3)
 Q1A4S4Q6A4N2Y2Q13-L1Y5 (<i>kazğanığ-lı</i>) (A64-SK)
 K2A4L2Y2K4-L1Y5 (<i>kêlig-li</i>) (A116-1)
 Q1Y2L2Y2Q13-L1Y5- N1Y5 (<i>kılığ-lı-nı</i>) (A65-6)
 Q1Y2L2M3-A5 (<i>kılm-a!</i>) (A111-6)
 K1Y2L2T18-Y6 (<i>kêld-i</i>) (A95-4)
 K1Y2S16-Y6 (<i>kiş-i</i>) (A6-3) (A10-3) (A15-1) (A15-5) (A17-5) (A17-6) (A23-5) (A57-2) (A61-3) (A76-2) (A77-6) (A78-2) (A78-3) (A94-2) (A94-3) (A98-3) (A99-3) (A99-5) (A120-2)
 K1Y2S4L5-A5 (<i>kizl-e!</i>) (A39-5) (A85-5)
 K1Y2S4L2A4M3-A5 (<i>kizlem-e!</i>) (A85-5)
 Q1V3Y2T18-Y6 (<i>koyd-ı</i>) (A98-1)
 Q1V3Y2Q18-Y6-L1Y2Q13 (<i>koyk-ı-lık</i>) (A64-3)
 Q1V3T10V3L2T19-Y6 (<i>kutuld-ı</i>) (A9-2)
 A1V3Q10L5-A5-Q3V5 (<i>oğl-a-ğu</i>) (A51-5)

⁴² Arat (1992, Fihrist, s. XI), sözcüğü soru işaretli olarak “akçe, pul” anlamıyla vermektedir. Temir (1954, s. 270-271) ise *bu* sözcüğün Moğolca “başka, başka türlü” anlamına gelen *bişi* sözcüğü olabileceğini ifade eder. *bişi* için bk. Lessing, 2017, *bisi*, s. 152a → *busu* “başka, diğer, öteki, öbürü; ayrı, başka, farklı, değişik” s. 194a.

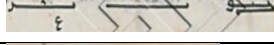

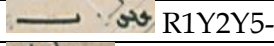

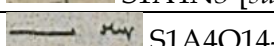
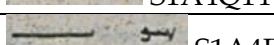

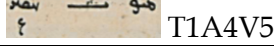

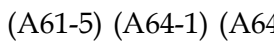

	A1V3Q6Y2Q10L5-Y6 (<i>oqıǵl-ı</i>) (A16-2)
	A1V3S11A4Q16-Y6 (<i>ozak-ı</i>) (A37-4)
	A1V3Ç2V3K3T10V3R2M3-A5 (<i>öçükdürm-e!</i>) (A29-2)
	A1V3K3T19-Y6 (<i>ögd-i</i>) (A26-4)
	A1V3K3K3V6-Ç1Y5 (<i>öggü-çi</i>) (A109-1)
	A1V3L2M2A4T19-Y6 (<i>ölmed-i</i>) (A19-5)
	S1A4N2M3-A5 (<i>sanm-a!</i>) (A69-1)
	S1A4T9T18-Y6 (<i>satt-ı</i>) (A56-2)
	S1V3S4L5-A5 (<i>sözl-e!</i>) (A85-4)
	S1V3Y2S17-L1A4M3-A5 (<i>söz-lem-e!</i>) (A85-4)
	T1A4R4-Y6 (<i>tar-ı!</i>) (A45-1)
	T1A4T19-Y6 (<i>téd-i</i>) (A21-4) (A26-1) (A66-3) (A101-3)
	T1A4K3K3V6-Ç1Y5 (<i>teggü-çi</i>) (A109-3)
	T1A4K3V3R2M3-A5 (<i>tegürm-e!</i>) (A78-2)
	T1A4G1K3A4T18-Y6 (<i>tenǵed-i</i>) (A113-2)
	T6A4R2T24-Y6 (<i>têrd-i</i>) (A56-6)
	T1Y2L5-A5 (<i>til-e!</i>) (A79-2) (A96-1)
	T1Y2L2A4M3-A5 (<i>tilem-e!</i>) (A44-5)
	T1Y2R2Y2L3T18-Y6 (<i>tirild-i</i>) (A56-3)
	T1Y2S16-Y6 (<i>tiş-i</i>) (A18-2)
	T1V3L2T18-Y6 (<i>told-ı</i>) (A94-5) (A95-6)
	T1V3K3V3L2T18-Y6 (<i>töküld-i</i>) (A30-4)
	T1V3K3A4T9T18-Y6 (<i>tükett-i</i>) (A117-1)
	T1V3Ş2V3K4-L1Y5 (<i>tüşüg-li</i>) (A42-2)
	A1V3L5-A5 (<i>ul-a!</i>) (A17-1) (A81-5)
	X2V3L5-A5 (<i>ul-a!</i>) ⁴³ (A13-3)
	A1V3L3V3Q13-S1Y2N2M3-A5 (<i>uluǵ-sınm-a!</i>) (A66-2)
	A1V3N2Y2T9M3-A5 (<i>unutm-a!</i>) (A84-6) (A116-2)
	A1V3S5A4N2M3-A5 (<i>usanm-a!</i>) (A21-3)
	A1V3Y5-A5 (<i>uy-a</i>) (A68-1)
	A1V3S4A4T9M3-A5 (<i>uzatm-a!</i>) (A68-3)
	A1V3S4A4L5-A5 (<i>üzel-e</i>) (A57-1)

⁴³ Türkçe "ulamak, eklemek" anlamına gelen *ula-* fiilinin 2. tekil kişi emir ekli biçimi olan *ula!*'nın ilk sesinin *ayın* ile okunacağını gösteren işaret muhtemelen müstensih hatasıdır. Dolayısıyla, bu sözcük bir önceki satırda yer alan *ul-a!* ile aynı sözcüktür.

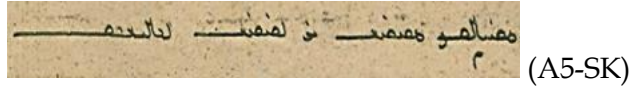
	Y1A4G1K3Y2L2M3-A5 (<i>yağılm-a!</i>) (A84-5)
	Y1A4V3V3M3-A5 (<i>yavüm-a!</i>) (A91-4)
	Y1A4R2V3T27-Y6 (<i>yarutt-i</i>) (A4-6)
	Y1A4Y2Y2N2Q13-Y6 (<i>yayınk-ı</i>) (A54-3)
	Y1A4S4Y2N2Q17-Y6 (<i>yazınk-ı</i>) (A54-SK)
	Y1A4L2Y2K4-L1Y5 (<i>yelig-li</i>) (A4-4)
	Y1A4Y2V5-M1A4T18-Y6 (<i>yèyü-med-i</i>) (A64-SK)
	Y1Y2Q13-Y6 (<i>yığ-ı</i>) ⁴⁴ (A28-2)
	Y1Y2Q6Y2Q6L5-Y6 (<i>yığışl-ı</i>) (A98-3)
	Y1Y2T17-Y6 (<i>yéd-i</i>) (A25-5)
	Y1Y2M3-A5 (<i>yém-e</i>) (A7-6) (A13-4)
	Y1Y2R2M3-A5 (<i>yèrm-e!</i>) (A99-3)
	Y1V3Q9L2A4T19-Y6 (<i>yoklad-ı</i>) (A21-1)
Arapça-Farsça Yapılar	
	X1L5-A5 (<i>'(a)l-a</i>) (A4-1)
	A3Ş2K3A4R4-[sü: A5] (<i>aşkar-a</i>) (A40-1)
	P1A4H4-A5- L1Y2Q1 (<i>bah-a-lığ</i>) (A17-5) (A17-6)
	P1A4L7-A5 (<i>bel-a</i>) (A83-4) (A84-1)
	P1Y2N3-[sü: A5] (<i>bin-a</i>) (A81-3)
	Ç1V3M2L7-A5-N1Y5 (<i>cüml-e-ni</i>) (A13-5)
	T1A4R4-M1A4N3-Y6 (<i>der-man-ı</i>) (A11-3)
	T1V3X5-A5 (<i>du'a-a</i>) (A15-2) (A116-2) (A116-4)
	T1V3N2Y5-A5 (<i>düny-a</i>) (A42-6) (A44-4) (A46-6)
	A2A5-[sü: N1A5]-H1V5 (<i>en-ne-hü</i>) (A4-1)
	K1Y2L5-A5 (<i>gil-e</i>) (A96-3)
	Q1A4L5-A5-Y1Y2Q13 (<i>hal-a-yık</i>) (A121-2) (A122-1)
	Q1A4L5-Y6 (<i>hal-i</i>) (A18-6) (A54-3)
	H2V5-A5-T1A4R4-L1Y2Q6Y2M3-N1Y5 (<i>h(a)v-a-darlıkım-nı</i>) (A16-4)
	H2T9Y5-A5 (<i>h(e)dy-e</i>) (A14-1) (A14-3) (A116-3) (A116-4)
	Q1A4T9R4-A5- N1Y5 (<i>kaṭr-e-ni</i>) (A14-1)
	Q1A4[v]-Y6 (<i>kav-i</i>) (A46-4)
	M1A4X3N3-Y6 (<i>ma'n-i</i>) (A121-3)

⁴⁴ yağı için bk. Clauson, 1972, s. 898a.

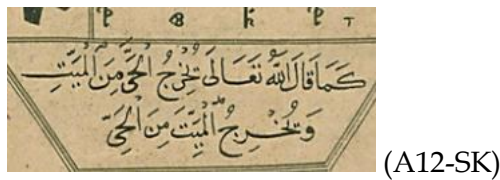
	M1A4V5-A5-X2Y2S17 (<i>mev-a-iz</i>) (A112-3)
	N1A4V5-A5-T1Y2R4 (<i>nev-a-dir</i>) (A115-4)
	R1Y2Y5-A5 (<i>riy-a</i>) (A96-6)
	S1A4N3-[sü: A5] (<i>sen-a</i>) (A2-5) (A56-2)
	S1A4Q14-A5 (<i>seh-a</i>) (A11-3)
	Ş1A4R4-A5 (<i>ser-a</i>) (A11-5)
	Ş1A4Y5-A1Y2N3 (<i>sey-in</i>) (A3-6)
	T1A4V5-A5-S1V3X5 (<i>tev-a-zu</i>) (A63-5) (A65-3) (A65-4)
	A1V3Q6R4-A5 (<i>uhr-a</i>) (A18-3) (A19-2) (A56-5) (A57-4) (A60-5) (A61-5) (A64-1) (A64-6) (A65-5) (A69-2) (A70-1) (A70-6) (A72-1) (A77-5) (A78-4) (A82-2) (A84-4) (A87-4) (A88-5) (A89-4) (A91-1) (A91-6) (A94-1) (A94-6) (A95-5) (A96-4) (A98-5) (A99-4) (A100-3) (A101-2) (A102-1) (A102-6) (A103-5) (A104-5) (A107-1) (A107-6) (A108-5) (A109-4) (A110-3) (A111-2) (A112-2) (A112-2) (A113-3) (A114-2) (A115-1) (A115-6) (A116-5) (A118-5)
	P1-A5 (<i>v-e</i>) (A98-1)
	Y6-A5 (<i>y-a</i>) (A6-6) (A17-1) (A54-3) (A81-4)

3. Semerkand Nüshasında Kullanılan Düzelti İşaretleri

Nüshanın belirli yerlerinde doğru yazımı, doğru sırayı göstermek, yanlış yazılan kelimeyi iptal etmek ya da Arapça ibareleri göstermek amacıyla kimi düzelti işaretleri (semboller, Arap harfleri) kullanılmıştır.⁴⁵ Örneğin; **۴** ve **۵** sembolleri metinde unutulmuş mısraın doğru sırasını göstermek amacıyla kullanılmıştır. Bu harfler nüshada birer kez geçmektedir. Metinde **۴** harfi ilk mısraın altına; **۵** harfi de ikinci mısraın altına yazılarak mısraların doğru sırası gösterilmiştir.

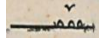

Metinde, **۶** sembolü kullanılarak sayfa kenarında yer alan Arapça ibare ve ayetin yeri işaret edilmiştir. Metinde iki ayrı yerde geçen bu sembolün ucu Arapça ibareyi göstermektedir.

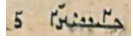

Yanlış yazılan kelime veya mısralar **۷** sembolüyle üzerlerinden çizilmiş ya da iki kere yazılan kelimenin biri bu sembolle iptal edilmiştir. Nüshada dört ayrı yerde bu sembol kullanılmıştır. Örneğin, (A37-6)'da yer alan mısradaki kimi sözcüklerin üzeri bu sembol ile işaretlenerek mısraın tamamı iptal edilmiştir.

⁴⁵ Arap yazın geleneğinde görülen yazma nüshaların özellikleri ve düzeltme işaretleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Bilgin, 2013, s. 369-373.

۷ sembolü metinde geçen yanlış yazımlı kelimeyi gösterme amacıyla kullanılmıştır. Nüshada iki yerde tespit ettiğimiz bu sembole istinaden sayfa kenarında bir kez Uygur harfli Türkçe sözcük, bir kez de Arap harfli Arapça sözcüğün düzeltilmiş biçimi kaydedilmiştir. Örneğin, A2V3V3T19 (*avut*) (A101-3) sözcüğünün düzeltilmiş biçimi sayfanın kenarında A2P6V4T25 (*avüt*) (A101-SK) biçiminde yazılmıştır.

۸, Arapça *h* harfi kelimenin doğru biçimini göstermek için sözcük üzerinde kullanılmıştır: A2P6V4T25 (*avüt*) (A101-SK)

۹, Arapça *şh* harfleriyle kelimelerin doğru biçimi gösterilmiştir. Örneğin, yanlış yazılan Y1A4Y2Y2N2Q13-Y6 (*yayınkı*) (A54-3) sözcüğünün üzeri çizilerek sözcüğün doğru biçimi sayfa kenarında Y1A4S4Y2N2Q17-Y6 (*yazınkı*) (A54-SK) biçimiyle gösterilmiştir.

Düzeltilme amaçlı kullanılan bu sembol ve harflerin yanı sıra nüshada yalnızca bir yerde görülen, iki kez üst üste yazılan {+lig} ekinin yazımlarından birinin iptal edilmesi amacıyla kullanılan ve yatay çizgilerden oluşan bir yapı mevcuttur.

A1Y2T9Y2K3L2Y2K4+L1Y2K4 (*étiglig-lig*) (A82-1)

4. Semerkand Nüshasının Kimi Yazım ve Ses Özellikleri

4.1. /h, ħ, ḥ, ‘/ Seslerinin Gösterimi ve Hemze'nin Yazımı

Semerkand nüshasında /h, ħ, ḥ, ‘/ seslerinin gösterimi imla özellikleri açısından sorun teşkil eden bir alandır. /ḥ/ sesi hariç /h, ħ, ‘/ sesleri *elif* harfi ile yazıldıklarından söz başında bu ünsüzlerden sonra gelen düz-geniş ünlülerin (a, e) yazılıp yazılmadığı kesinlik taşımamaktadır. Nüshada ilk hecede düz-geniş ünlünün yazılmadığı ve söz başı /ḥ-/ sesi ile başlayan yalnızca aşağıda verdiğimiz sözcük bulunmaktadır. Diğer türlü söz başında /ḥ-/ sesini karşılayan *kaf* harfinden sonra gelen tüm ünlüler yazılmıştır.

Q1L2A4Y2Y4Q13 (*h(a)layık*) (A64-5).

Söz başında /h-, ħ-, ḥ-, ‘/ seslerinden sonra gelen düz-dar ve yuvarlak ünlüler ise daima yazılmışlardır. /ḥ/ sesi hariç /h, ħ, ‘/ sesleri düz-dar ve yuvarlak ünlülü kelimelerde tek dişli *elif* harfi ile yazılmışlardır. Dolayısıyla ilk hecesi düz-geniş ünlülü olan kelimelerde ilk *elif* harfi /h-, ħ-, ‘-/ sesine, ikinci *elif* harfi ise düz-geniş ünlüye ait olarak yorumlanabilir. Fakat söz konusu ünsüzlerin söz içinde yazım biçimleri incelendiğinde düzenli olarak çift *elif* ile yazılmaları ve kendilerinden sonra gelen ünlünün verilmesi söz başında da düz-geniş ünlülü kelimelerde /h-, ħ-, ‘-/ seslerinin çift *elif* ile yazıldığı yorumunu güçlendirmektedir. Yani, söz başında /h-, ħ-, ‘-/ sesleri çoğunlukla çift *elif* ile yazılırken kendinden sonra gelen düz-geniş ünlüler gösterilmemektedir.

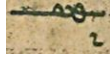
Ayrıca söz konusu sesleri karşılayan eski Uygur harfleri kimi zaman altlarında Arap harfli biçimleriyle verilmişlerdir. Bu biçimlerde de Arap harfleri çoğunlukla iki *elif* harfi arasında gösterilmiştir. Aşağıda, eserin adını içeren ilk sözcüğün yazımında bunu açıkça görmekteyiz. İlk sesi gösteren çift *elif* harfinin hemen altında bu harfin karşılığı olarak Arap^c (ayn) harfi verilmiştir. Bunun dışında /h-, ħ-/ seslerinin başta bulunduğu şu örneklerde de kendilerinden sonra gelen düz-geniş ünlülerinin yazılmadığı görülür.

X1T7A4P2A4T8V2L6 '(a)tebetül (A2-1)

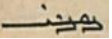
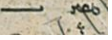
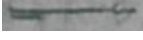
(h(e)r) H2R4 (A120-2)

I1P4Y2P7 h(a)bib (A6-1)

Ayrıca, genel yazımın aksine nüshada tek bir yerde geçen H2A4M3 (*hem*) (A111-1) sözcüğünde /h/ sesinin çift *elif* ile verilmesi ve düz-geniş ünlünün ayrıca gösterilmesi de söz başında /h-, h-, '-/ seslerinin çift *elif* ile yazıldığı yorumunu sağlamlaştırmaktadır.

Sonuç olarak, /h-, h-, '-/ sesleri kendilerinden sonra düz-geniş ünlülerle bulduklarında çift *elif* harfi ile gösterilmektedirler ve kendilerinden sonra gelen düz-geniş ünlüler yazılmamaktadır. Söz başında bu seslerden sonra düz-dar ve yuvarlak ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise /h-, h-, '-/ sesleri tek dişli *elif* ile gösterilmekte, düz-dar ve yuvarlak ünlüleri gösteren harfler açıkça yazılmaktadır. Verdiğimiz bu bilgi *kaf* harfi ile yazılan /h-/ sesi için de geçerlidir. Söz içinde ise /-h-, -h-, -h-, '--/ seslerinden sonra gelen bütün ünlüler gösterilmiştir.

Semerkand nüshasında hemzenin gösterimi için ayrı bir işaret kullanılmamıştır. Hemze barındıran Arapça sözcüklerin eski Uygur harfli yazımına şu biçimler örnek verilebilir: Arapça *şifâ*' sözcüğü metinde Ş1Y2P4A5 (*şifa*) (A37-3) olarak geçer; Arapça *mü'min* sözcüğü metinde M1V3M2Y2N3 (*mümin*) (A65-4) olarak geçer; Arapça *du'a*' sözcüğü metinde T1V3X5-A5 (*du'a*) (A15-2) olarak geçer. Ayrıca, Arapça *ecel* sözcüğü metinde A2Ç3L7 (*ec(e)l*) (A68-4) olarak geçer.

4.2. Şeddeli Yapıların Yazımı

Şeddeli yapıların yazımında harfler özel çift yazım formlarıyla, tek harf ile, çift harf ile ya da şedde işareti ile verilmiştir. Metinde geçen Arapça *şerr* [شر] kelimesi ise hem tek hem de çift Uygur *re* harfi ile yazım örneğine sahiptir. Aşağıda bu yapılar örnekli biçimleri ile beraber dört başlık altında sınıflandırılmıştır.

a) Özel çift yazım formlarıyla gösterim:

Bu gösterim biçimi tüm nüsha boyunca yalnızca iki yerde geçmektedir. Müstensih, şeddeli *l* harfini gösterirken kendine has bir yazı tekniği kullanmıştır.

küll-i (A3-6) özel çift *l* formu ile verilmiştir: K1V3A4L8-Y6

tedüllü (A4-1) özel çift *l* formu ile verilmiştir: T1A4T10V3A4L4V5

b) Tek harf ile gösterim:

muķir(r) (A4-3) tek *r* ile verilmiştir: M1V3Q6Y2R4

şek(k) (A4-4) (A119-3) tek *k* ile verilmiştir: Ş1A4K4

mürüv(v)et (A13-4) (A33-3) tek *v* ile verilmiştir:⁴⁶ M1V3R2V3V3A4T19

şer(r) (A95-4) tek *r* ile verilmiştir: Ş1A4R

⁴⁶ *mürüvvet* sözcüğündeki ikinci /ü/ sesinden dolayı yazıda /v/ sesi çift *vav* ile mi tek *vav* ile mi yazıldığı net olarak anlaşılmıyor fakat nüshanın genelinde söz içi /ü/ ünlüsünün düzenli olarak yazılmasından dolayı tek *vav* yorumunu yapmak daha doğrudur.

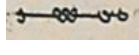
c) Çift harf ile gösterim:

birr (A10-5) çift *r* ile verilmiştir: P1Y2R2R4

tažarru' (A31-6) çift *r* ile verilmiştir: T1A4S4A4R2R2V3X5

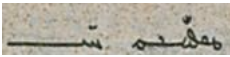
ledd(e)t (A46-1) çift *d* ile verilmiştir: +[oh: l-]A4S4S4T18-Y6

müddet (A46-2) çift *d* ile verilmiştir: M1V3T9T9A4T19-Y6

tekebbür (A63-4) (A64-2) (A65-1) (A66-1) çift *b* ile verilmiştir: T1A4K3A4P5V4R4

şerr (A89-5) çift *r* ile verilmiştir: Ş1A4R2R4

d) Şedde işareti ile gösterim:

tut(t)açımka (A7-4) *d* harfi şedde işareti ile verilmiştir: T1V3T13A4Ç3Y2M3-Q1A5

rik(k)at (A120-1) *k* harfi şedde işareti ile verilmiştir: R1Y2Q12A4T18

4.3. /d/ > /d̲/ ve /d/ > /y/ Ses Değişimi

a) /d/ > /d̲/ Ses Değişimi Örnekleri ve Harfler Tablosu:

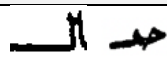

Semer kand nüshasında, Karahanlı dönemi öncesi söz içi ve söz sonu /d/ foneminin ötümlü dişler arası sızıcı /d̲/ fonemine ve /d/ foneminin /y/ fonemine dönüşümünü örnekleyen kelimeler bulunmaktadır. Örneğin, Orhon ve Uygur Türkçesi dönemi /id-/ "göndermek" fiilinin son sesi, metinde S9 kodlu harfin altında [ɖ] harfi ile /d̲/ olarak geçer:

A1Y2S9M3-A5 *idma* "gönderme!" (A28-3).

Bunun dışında hem /d/ 'li hem /d̲/ 'li kullanımlar vardır. Örneğin, P1V4T10V3N3 /*bodun*/ "halk" (A25-6) ve P1V4S6V3N3 /*boğun*/ "halk" (A102-2); A3T9K3V6 /*edgü*/ "iyi" (A98-6) ve A3S15K3V6 /*edgü*/⁴⁷ "iyi" (A91-2) metinde beraber kullanılmıştır.

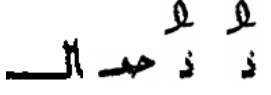
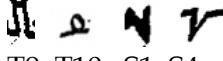
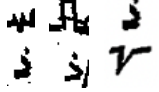
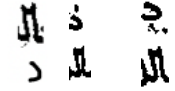
/-d-, -d/ fonemi için nüshada kullanılan eski Uygur harfli farklı biçimler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sonda	Ortada	Başta
 T18 T19	 T9 T10	-

/-d̲-, -d̲/ fonemi için nüshada kullanılan eski Uygur ve eski Uygur-Arap harfli farklı biçimler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sonda	Ortada	Başta

⁴⁷ Nüshada, /d̲/ sesini okutan eski Uygur harfinin üzerinde ya da altında yer alan Arap harfi *zel* [ɖ] kimi zaman noktasız *dal* [ɖ] gibi yazılmaktadır. Ayasofya nüshasında ise metnin Arap harfli yazımında /d̲/ sesinin gösteriminde *zel* [ɖ] harfi hiç kullanılmaz. Bunun yerine *dal* [ɖ] ve *te* [ɖ] harfleri kullanılır. Ayrıca bir kez de [ɖ] harfi ile gösterim vardır. AH'ta, /d/ > /d̲/ ve /d/ > /y/ ses değişimleri ile ilgili açıklamalar ve metinde /d̲/ sesini barındıran sözcüklerin tablosu için bk. Arat, 1992, s. 123-125.

 T18 T19 S20 S22	 T9 T10 S1 S4 S6 S9 S10 S12 S13 S15	-
--	---	---

b) / d / > /y/ Ses Değişimi Örnekleri ve Harfler Tablosu:

Karahanlı dönemi öncesi söz içi ve söz sonu /d/ foneminin /y/ fonemine değişimine örnek olarak /*kod-*/ “koymak” fiilinin metinde /*koy-*/ olarak geçmesi gösterilebilir: Q1V3Y2T18-Y6 *koyd-ı* “koydu, bıraktı” (A98-1). Ayrıca, metinde hem /d/’li hem /y/’li kullanımlar vardır. Örneğin, /*edgü*/ “iyi” (A31-4) ve A3T9K3V6 /*eygü*/ “iyi” (A78-5); K2A4T19 /*ked*/ “pek, iyice, çok” (A41-1) (A63-5) ve K2A4Y5 /*key*/ “pek, iyice, çok” (A78-6) sözcükleri metinde bir arada kullanılmıştır.

/d/ foneminin /y/ fonemine değiştiği durumlarda /y/ fonemi için nüshada kullanılan harfler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sonda	Ortada	Başta
 Y5	 Y2	-

Sonuç

AH’ın Semerkand nüshası eski Uygur harfleriyle yazılmıştır. Türkçe kelimelerin yanında Arapça ve Farsça kelimeler de içeren bu eser Arapça-Farsça kelimelerin eski Uygur harfleriyle gösterimi açısından da önemlidir. Nüshada Uygur harflerinin fonetik değerinin açık olmadığı durumlarda ilgili Uygur harflerinin altına ya da üstüne Arap harfleri yazılmıştır. Böylelikle ses değerinin daha doğru bir biçimde yansıtılması sağlanmıştır. Uygur yazım geleneğinde görmüş olduğumuz belirli eklerin kelimededen ayrı yazılması durumu Karahanlı Türkçesi dönemi eseri olan AH’ın Semerkand nüshasında da sürdürülmüştür. Nüshanın belirli yerlerinde yanlış yazılan kelimeleri düzeltmek ya da metin içerisinde bunların yerini tespit etmek için Arap yazım geleneğinde görülen düzeltme işaretleri, Arap harfleri kullanılmıştır. Söz başında /h-, ħ-, ʿ-/ seslerini karşılayan harflerden sonra gelen düz-dar ve yuvarlak ünlüler yazılmış, geniş ünlüler ise yazılmamıştır. Söz başında /ħ-/ sesini karşılayan *kaf* harfinden sonra gelen tüm ünlüler ise yalnızca bir örnek dışında yazılmıştır. Söz içindeki /-h-, -ħ-, -ʿ-/ seslerinden sonra gelen bütün ünlülerin yazıldığı gözlemlenmiştir. Şeddeli yapıların yazımında harfler özel çift yazım formlarıyla, tek harf ile, çift harf ile ya da şedde işareti ile verilmiştir. Nüshada, Karahanlı Türkçesi itibarıyla karşımıza çıkan /d/ > /d/ ve /d/ > /y/ ses değişimlerine örnek kelimeler bulunmaktadır. Semerkand nüshasını ilk olarak Necip Asım [Yazıksız] incelemiş ve bu nüshada yer alan harflerin bir tablosunu oluşturmuştur. Oluşturduğu tabloda harflerin gösteriminde ve fonetiğinde eksiklikler ve yanlışlıklar mevcuttur. Bu çalışmada, Semerkand nüshasında örneklenen tüm harfler başta, ortada ve sonda olmak üzere ayrılmış ve karşılaşılan her yeni biçim için bir kod verilmiştir. Böylece varyasyonları

ile beraber nüshada geçen bütün harflerin paleografik özellikleri eksiksiz tespit edilebilmiştir.

Kaynakça

- Alî Şîr Nevâyî (1996). *Nesâyimü'l-Maḥabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve*, I, Metin. (haz. Kemal Eraslan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Arat, R. R. (1947). *Kutadgu Bilig*, I, Metin. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yay.
- Arat, R. R. (1987). Uygur Alfabeti. *Makaleler*, C. I. (haz. Osman. F. Sertkaya). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., 674-699.
- Arat, R. R. (1992). *Atebetü'l-Hakayık*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Bilgin, O. (2013). Yazma. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 43, s. 369-373). İstanbul: TDV Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*, I-II. Ankara: Altınordu Yay.
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish*. London: Oxford.
- Çağbayır, Y. (2017). *Arap Asıllı Türk Alfabetiyle Yazılmış Türkçenin Söz Varlığı, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Devellioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)*. Ankara: Aydın Kitabevi. 17. bs.
- Edîb Ahmed Yüknekî. *Atebetü'l-Hakâyık*. Semerkand Nüshası, No 4012 (Nüshanın Süleymaniye kütüphanesinden edinilmiş olan PDF versiyonu).
- Edîb Ahmed Yüknekî (2013). *Edîb Ahmed bin Mahmud Yüknekî, Günümüz Diliyle Atebetü'l-Hakâyık: Gerçeklerin Eşiği*. (haz. Yaşar Çağbayır). İstanbul: Ötüken Neşriyat. 2. bs.
- Edîb Ahmed Yüknekî (2019). *Atebetü'l-Hakâyık*. (haz. Serkan Çakmak). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Edîb Ahmed Yüknekî (2020). *Edîb Ahmed bin Mahmud-ı Yüknekî, Atebetü'l-Hakâyık*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Köprülü, M. F. (1934). *Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Lessing, F. D. (2017). *Moğolca-Türkçe Sözlük* (Çev. Günay Karaağaç). Ankara: TDK Yay.
- Sertkaya, O. F. (2011). Uygur Alfabetleri Hakkında. *Orta Asya'dan Anadolu'ya Alfabeler*, 29-30 Mayıs 2007, Eskişehir, Bildiriler. (Yay. M. Ölmez ve F. Yıldırım). İstanbul: Eren Yay., 29-41.
- Temir, A. (1954). Reşit Rahmeti Arat: Edip Ahmet B. Mahmud Yükneki Atabetü'l-hakayık. *Türk Tarih Kurumu Belleten*, XVIII(70), 267-273.
- Tezcan, S. (1984). Uygur Alfabeti. *Türk Ansiklopedisi* (C. 33, s. 121-126). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- [Yazıksız], N. A. (1906). Un texte ouïgour du XII-ième siècle. *Keleti Szemle*, VII, s. 257-279. (Dergi künyesinde yazar adı N. A. Balhassan-oglu olarak geçer.)
- [Yazıksız], N. A. (1918 (1334)). *Hibetü'l-Hakayık*, I-II. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- [Yazıksız], N. A. (1925). Uygur Yazısı ile Hibetü'l-Hakayık'ın Diğer bir Nüshası. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Mecmuası*, 1, 227-233.